

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

BARBARA PFEIFER

Mentorica: doc. dr. Karmen Šterk

KULTURNA ASIMILACIJA
(Pomen šole v procesu kulturne asimilacije)

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2006

KAZALO

UVOD	3
METODLOGIJA	5
I.DEL: KULTURNA ASIMILACIJA	6
1. Opredelitev pojma asimilacija	6
2. Pogoji za asimilacijo	8
3. Stopnje asimilacije	9
a. Akulturacija	10
b. Jezikovna akulturacija	12
c. Strukturalna asimilacija	13
d. Amalgamacija	14
e. Identifikacijska asimilacija	14
f. Državljska asimilacija	14
4. Asimilacijski modeli	15
5. Teorije prilagajanja	16
a. Teorija »anglo-conformity«	16
b. Teorija »talilnega lonca«	17
c. Teorija »kulturnega pluralizma«	17
6. Kulturni šok	18
II. DEL: SOCIALIZACIJA IN IDENTITETA	20
1. IDENTITETA	20
1.1. Posameznikova in skupinska identiteta	21
1.1.1. Osebnost	21
1.1.2. Skupinskost	22
1.2. Jezik in identiteta	23
2. SOCIALIZACIJA	23
2.1. Pojem socializacije	23
2.2. Nekaj definicij socializacije	25
2.3. Faze v procesu socializacije	28
2.3.1. Primarna socializacija	28
2.3.2. Sekundarna socializacija	30
2.3.3. Resocializacija	31
III.DEL: ŠOLA IN POSAMEZNIKOVA ASIMILACIJA	33
1. Cilj šolanja in pomen šole kot institucije	33
2. Povezanost izobraževalnega sistema s celotnim družbenim sistemom	35
3. Šola kot ideološki aparat države	37
4. Nadzor in učni program	39
5. Posameznik in njegov razvoj znotraj izobraževalnega sistema	39
6. Udejanjanje asimilacije skozi izobraževalni sistem	43
7. Kriza šole	44
SKLEP	46
LITERATURA	50

UVOD

Naše vsakodnevno življenje in delovanje v določeni družbi je povezano s kopico dejavnikov in institucij, ki nas usmerjajo in obenem omejujejo naše delovanje.

Eden od pomembnejših dejavnikov ali bolje rečeno ena od pglavitnih institucij naše družbe, ki posamezniku omogoča uspešno delovanje v družbi, je šola. V njej se ne učimo le pomembnih informacij za našo poklicno usmerjenost, pač pa tudi sooblikujemo določeno kulturo družbe in le-to prenašamo naprej. Posameznik se za to, da lahko dobro deluje v določeni družbi, prilagaja različnim dejavnikom in institucijam.

Šola s seboj nosi veliko odgovornosti za oblikovanje posameznikov, obenem pa je ena od institucij, ki prepleteno povezuje tudi mnoge druge dejavnosti znotraj družbe in jim daje pomen.

»...šole so pomembni dejavniki legitimacije. To pomeni, da so del zapletene strukture, ki legitimira socialne skupine in preko katerih se socialne in kulturne ideologije obnavljajo, oskrbujejo in neprestano gradijo.«(Apple, 1992:13)

V diplomski nalogi se bom osredotočila na enega od dejavnikov, ki ga je v svoji knjigi Šola, učitelj in oblast izpostavil tudi Michael W. Apple.

O šoli lahko govorimo kot o instituciji, ki posamezniku v veliki meri pomaga, da se uspešno asimilira v določeno družbo. To mu omogoča s svojim spletom strukture in delovanjem, z namenom, da bo celotna družba delovala v smeri, kot si jo je zamislila.

Kulturna asimilacija na drugi strani je proces, ki je neizogiben pri pojavu integracije posameznika, ki se priseli v določeno družbo, in šola lahko odločilno vpliva na uspešno integracijo posameznika v novo okolje.

V diplomski nalogi bom poskušala potrditi hipotezo, da šola (oziroma izobraževalna institucija) uspešno pomaga pri procesu kulturne asimilacije v primeru migracije posameznika v novo okolje. Lahko govorimo o migraciji v drugo državo ali pa le o preselitvi posameznika v drug kraj.

Želim poudariti, da se ne bom osredotočila na proces preseljevanja, pač pa zgolj na enega od konjuktivnih procesov, ki so mu izpostavljeni posamezniki, ko se preselijo v drugo kulturno okolje. Drugo kulturno okolje je lahko v državi, ki je popolnoma drugačna od njegove lastne ali pa se od te razlikuje le v malenkostih. Konjuktivni ali zbliževalni procesi potekajo med priseljenci ali njihovimi skupnostmi in novim okoljem. Imigrantska družba je tista družba, v katero se posameznik preseli, ki sprejema priseljence in jim o(ne)mogoča primerno akulturacijo in asimilacijo.

V svojem diplomskem delu se bom omejila na posameznike, ki so še vedno del izobraževalnega procesa, saj bom govorila o asimilaciji posameznika v določeno družbo s pomočjo šolskega/izobraževalnega sistema. Na ta način se posledično asimilirajo tudi starši, ki npr. vključijo svoje otroke v izobraževalno institucijo, a na tem mestu me ta pojav, ki poteka bolj posredno, ne bo zanimal.

V prvem delu naloge bom opredelila proces kulturne asimilacije, kakšni so potrebni pogoji za asimilacijo posameznika, stopnje asimilacije, predstavila bom asimilacijske modele, teorijo prilagajanja in pojav kulturnega šoka. V drugem delu se bom podrobneje osredotočila na problem identitete (tako osebnosti kot skupinskosti) in proces socializacije, znotraj katerega sem velik del namenila primarni in sekundarni socializaciji, obenem pa je zelo pomembna tudi resocializacija, ki je eden od značilnih pojavov pri posamezniku, ki se preseli v novo kulturno okolje. V tretjem delu bom povezala socializacijo in izobraževanje in tako nakazala nadaljevanje, ki sledi v zadnjem poglavju. V tretjem poglavju bom ponazorila delovanje izobraževalnega sistema-šole, kakšen je cilj šolanja, povezanost izobraževalnega in družbenega sistema, kakšen je nadzor učnega programa v šolah, omenila bom, kako deluje šola kot ideološki aparat države in kako se asimilacija kaže skozi šolski sistem.

METODOLOGIJA

Vire za to tematiko sem črpala iz literature tako slovenskih kot tujih avtorjev ter člankov v družboslovnih publikacijah. Na temo izobraževalnega sistema in socializacije je na voljo veliko literature, o procesu asimilacije pa bistveno manj.

Glede na to, da se danes svet vse bolj povezuje in razlike niso več tako korenite in šokantne kot so bile morda še pred dvajsetimi leti, sem v literaturi velikokrat zasledila že rahlo zastarele ugotovitve, ki jih bom zato upoštevala le deloma.

Danes selitev iz ene v drugo kulturo za posameznika ali za veliko večino držav ne pomeni tako drastične spremembe, kot je bilo to značilno za izseljence v času pred in po drugi svetovni vojni. Vendar, kot sem opredelila že v uvodu, vseeno prihaja do razlik, ko se posameznik preseli v drugačno kulturno, njemu tuje okolje in se mora pričeti privajati na nov način življenja.

Posamezniki se vse bolj izobražujejo in širijo svoja obzorja tudi čez meje lastne države in tako postajajo bolj odprti za novosti, predvsem pa strpni do tistega, kar je tuje. Kljub temu mnogo avtorjev ugotavlja, da se ljudje zaradi pomanjkanja interkulturalnega učenja še vedno v veliki meri bojijo; med njimi se pojavlja strah pred tujim.

Nova tehnologija, predvsem internet, ki je širom sveta povezal različne kulture na različnih ravneh, pa pomaga, da se procesi odvijajo lažje. Predvsem pa zavest posameznika v današnji družbi kaže različne aspekte našega mišljenja in sprejemanja tujcev.

V diplomski nalogi boste lahko zasledili tudi enega od praktičnih primerov, katerim sem bila priča tekom svojega lastnega izobraževalnega procesa-v času osnovnega šolanja. Opisala bom izkušnjo, ki bo potrdila delovanje našega šolskega sistema pri zagotavljanju uspešne asimilacije posameznika v družbo, v kateri živi in ima željo v njej tudi delovati. Ker nisem pripravila raziskovalnega projekta, ki bi s svojo analizo lahko služil kot ustrezno gradivo za argumentacijo, bom izkušnjo uporabila zgolj ilustrativno.

I.DEL: KULTURNA ASIMILACIJA

1. Opredelitev pojma asimilacija

Asimilacija je zadnja in najvišja oblika zbliževalnih odnosov. Priseljenci v dolgotrajnem procesu nezavedno ali hote prevzamejo ravnanje, mišljenje, vrednote in kulturo večinskega okolja, pri tem pa izgubljajo oziroma spreminjajo svojo etnično identiteto, čeprav pri procesih adaptacije in integracije tega še ni opaziti. Imigrantski družbi postanejo tako podobni, da jih ni več mogoče identificirati kot pripadnike etnične skupnosti. Posameznik postane konformen do njim tujega načina življenja in kulture imigrantske družbe. (Klinar, 1976: 141)

Kot opredeljuje Lukšičeva v svojem delu *Ko tujina postane dom*, je asimilacija osnovni pojem, ki se je uveljavil v sociološki tradiciji predvsem ob analizah migracijske problematike za proces prilagajanja tujcev v novi sredini. V antropoloških tradicijah pa se je uveljavil predvsem pojem akulturacija oziroma kulturna asimilacija. (Lukšič-Hacin, 1995: 83)

Znotraj pojma asimilacija sem opazila naslednje pojme: akulturacija, jezikovna akulturacija, strukturalna asimilacija, amalgamacija, identifikacijska asimilacija, državljanska asimilacija, ekonomska asimilacija, individualna in skupinska asimilacija ter selekcionirana in regulirana asimilacija.

Zgodnjo definicijo asimilacije sta postavila R.Park in E.Burgess že leta 1921 v kateri opredeljujeta prej omenjeno definicijo asimilacije kot idealni cilj. Leta 1930 pride do revizije definicije, v kateri Park opredeli asimilacijo kot proces in ne kot produkt. Tej definiciji sledijo še mnoge, ki omenjajo hierarhijo med asimilacijo in akulturacijo. Prvo definicijo akulturacije kot fenomena pa so postavili antropologi Redfield, Liton in Herskovits leta 1936.

O akulturaciji lahko govorimo ob kontinuiranem neposrednem stiku posameznikov in skupin, ko pride do bistvenih sprememb izvornih kulturnih vzorcev ene ali obeh skupin. Mnoge opredelitve oziroma definicije poudarjajo, da je asimilacija le eden od procesov znotraj akulturacije oziroma njena popolna »utopitev«, prilagoditev. (Lukšič-Hacin, 1995: 86)

Sama bom za pojasnjevanje uporabljala pojma asimilacija oziroma kulturna asimilacija odvisno od tega ali bom želela poudariti zgolj kulturni vpliv določenega dejanja ali pa tudi njegov družbeni vidik.

Sicer asimilacija v stvarnem življenju ni enosmeren proces; v realnosti se pojavlja kot dvosmeren proces. Imigranti so vezani na svojo izvorno kulturo, v njej so bili socializirani, na to jih vežejo izkušnje, tradicionalne navade in vrednote. Vsega tega pa ne morejo kar naenkrat zamenjati, pač pa poteka postopna asimilacija. Kot piše Klinar:«...ohraniti staro in učiti se novega. Novo je zgrajeno na starem in je nadomestilo za staro. Staro se postopno umika novemu, vendar ne izgine povsem.» (Klinar, 1976:141)

Popolna asimilacija bi pomenila, da domačini ne štejejo več priseljencev za tujce in ko se le ti ne počutijo več kot tujci v novi kulturi. Torej se posamezniki identificirajo z obstoječo družbo.

»...sestavine asimilacijskega procesa intenzivne komunikacije med imigranti in domačini ter njihovimi institucijami, enakopravna participacija imigrantov v imigrantski družbi, vključno v primarnih skupinah.« (Klinar, 1976:144)

Torej, če želi biti imigrant uspešno asimilirani, je, kot v zgornjem citatu poudarja Klinar, komunikacija in vključevanje imigrantov v pore družbe neizbežen proces.

Kako in katere institucije družbe so pri tem najbolj uspešne, pa bom pojasnila v tretjem poglavju s pomočjo jasnejšega pogleda na naloge šole.

Vendar je potrebno poudariti, da asimilacija ni ena in edina nujna posledica medsebojnih stikov med imigrantskimi skupnostmi in imigrantsko družbo. Klinar poudarja, da številne etnične skupine obstajajo v dolgotrajnem stiku z domačini in se ne asimilirajo. Npr. teorija etničnega kulturnega pluralizma, ko se etnične skupine vzajemno spoštujejo in tolerirajo.

2. Pogoji za asimilacijo

Kot poudarja Klinar, je asimilacija dvosmeren proces, saj v resničnem socialnem življenju to pomeni vzajemno vplivanje obeh kultur. Torej: imigranti so vezani na svojo izvorno kulturo, saj so primarno socializirani v njej, navade in vrednote so si pridobili v svoji primarni oziroma izvorni kulturi. Pojavlja se dvosmerna komunikacija, ki pa pomeni, da ena kultura sega v drugo. Počasi v tem procesu sicer pride do opuščanja svoje izvorne kulture, če govorimo o imigrantih, in postopno prevzemanje nove kulture. Klinar celo postavi hipotezo, da kultura imigrantov spreminja kulturo imigrantske družbe, čeprav je količinski delež sprejemanja imigranta običajno večji kot pa delež njihovega prispevanja. Lahko torej govorimo o spajanju kultur «...nastajajo nove zmesi kulture.»(Klinar, 1976:141).

Poleg tega pa asimilacija potrebuje svoj čas. Nikakor ne gre prehitovati, kajti iz preteklosti so znane utopične ideje o tem, da bi nove priseljence na hitro asimilirali, kar pa je sprožilo le odpor pri imigrantih (primer teorije »talilnega lonca«, ki jo pojasnujem ob koncu I.poglavja).

»Ker je asimilacija družbeni proces, lahko asimilacijski procesi stečejo šele takrat, ko imajo imigranti možnost vzpostavljati stike z domačini in njihovimi institucijami.«(Klilar, 1976:142)

Proces je torej odvisen od obeh strani in zelo pomembno je, da se lahko imigrant vključi v institucije določene družbe, ki s pomočjo ideologije prenašajo vrednote in kulturne vzorce določene družbe na posameznika.

Park asimilacijo opredeli kot proces interpretacije in fuzije, v kateri si osebe in skupine pridobijo spomine, emocije in držo drugih ljudi ali skupin. Postopno pride do izoblikovanja skupnega kulturnega življenja. Družbeni stik je proces interakcije, katerega končni idealni cilj je asimilacija. Do asimilacije pa pride le preko primarnih odnosov, ki so večji del emocionalni in bolj intenzivni. Sekundarni odnosi lahko le pospešijo akomodacijo, medtem ko na asimilacijo nimajo pomembnega vpliva. V novi definiciji, ki jo postavi čez deset let, pa asimilacijo opredeli kot proces in ne kot idealni cilj. (Park v Lukšič-Hacin, 1995: 69-70)

Popolno asimilacijo si lahko predstavljamo kot konec kontinuuma asimilacijskega procesa, ki ga na drugem koncu obvladujejo odnosi separacije in diferenciacije.

Značilnosti popolne asimilacije so:

- izguba lastne kulture in etnične identifikacije z izvorno emigrantsko družbo ali z etnično in imigrantsko skupnostjo,
- sprejem tuje kulture,
- vključitev v vse strukture imigrantske družbe,
- vzpostavljanje primarnih odnosov,
- sklepanje mešanih zakonov in
- odsotnost kakršnihkoli oblik diskriminacije ali segregacije.

Za odnose separacije in diferenciacije na drugem koncu kontinuuma pa so značilni:

- endogamna zaprtost v primarnih odnosih,
- omejenost socialnih interakcij, ki se razvijejo predvsem znotraj imigrantskih skupnosti,
- ohranjanje tradicionalne kulture in tradicionalnih vezi,
- ohranjanje kulturnih razlik,
- identificiranje z izvorno emigrantsko družbo ali z etnično imigrantsko skupnostjo.

(Klinar, 1976: 142)

Avtorji sicer trdijo, da ni nujno, da pride do popolne asimilacije, kot sem jo opredelila predhodno, a vendar lahko opazamo, da kadar se posameznik želi asimilirati v določeno družbo in mu je ta možnost dana, bo to tudi storil in se podredil določenim pravilom in vrednotam, da se bo (tudi v njemu tuji kulturi) počutil sprejetega.

Popolnoma nekaj drugega pa je situacija, ko se posameznik noče poistovetiti s kulturo določene družbe, v katero se je preselil, in takrat tudi prihaja do izolacije posameznika, ali pa do njegovega minimalnega delovanja v odnosu z novo kulturo.

3. Stopnje asimilacije

Oprelitev stopnje asimilacije po M.Gordonu:

1. akulturacija, kulturna-obnašajska-behavioralna asimilacija: imigranti spremenijo kulturne vzorce svojega obnašanja, prevzamejo kulturo imigrantske družbe;
2. strukturalna asimilacija: imigranti stopijo v organizacije, institucije, socialno strukturo imigrantke družbe na ravni primarnih odnosov;
3. amalgamacija: sklepanje medsebojnih zakonskih zvez med imigranti in domačini;

4. identifikacijska asimilacija: imigranti se identificirajo z domačini, čutijo se pripadnike imigrantske družbe;
5. odsotnost predsodkov;
6. odsotnost diskriminacije;
7. državljanska asimilacija: odsotnost vrednostnih konfliktov in konfliktov, ki zadevajo družbeno moč. (Gordon v Klinar, 1976:145)

V nadaljevanju bom vsako od zgoraj navedenih stopenj podrobneje obrazložila in izpostavila tiste, ki so za razumevanje tematike pomembnejše.

a. Akulturacija

Akulturacija ali kulturna asimilacija je začetna stopnja, pri kateri pride do prevzemanja kulture, kulturnih vzorcev obnašanja in vrednot imigrantske družbe in površinskih sprememb na nivoju sekundarnih odnosov. (Lukšič-Hacin, 1995: 75)

Definicija pojma, kot ga je opredelila Marina Lukšič-Hacin, je tista, na kateri bom v nadaljevanju tudi razvijala svojo diplomsko nalogo.

To je proces, v katerem imigrant spreminja svojo kulturo v stiku s kulturo družbe, v katero se preseli. Prevzemajo elemente kulture imigrantske družbe, brez katerih v novi družbi ne morejo delovati. Z učenjem navad, jezika in običajev družbe se posameznik vedno bolj akulturira. Imigranti se učijo jezika družbe, v katero se preselijo, učijo se njenih navad, vsakodnevnega obnašanja, norm in socialnih vlog, sprejemljivih za njihove družbene normative. » Čim večja je količina naučenega, kar prevzemajo imigranti, tem bolj bodo le-ti akulturirani.« (Klinar, 1976:147)

Klinar, kot sem pred tem že izpostavila, za proces asimilacije opredeljuje proces dvosmerne akulturacije, iz katerega je izpeljal pojem transkulturacija. »Imigranti spreminjajo sicer svojo kulturo, se prilagodijo novemu socialnemu okolju, iz njega sprejemajo nove elemente in opuščajo svoje tradicionalne, pri tem pa niso pod pritiskom, zaradi katerega bi bili prisiljeni spreminjati tiste svoje kulturne vrednote, ki jih ne želijo spremeniti.« (Klinar, 1976: 148)

Če pričnejo posamezniki dajati prednosti in velik pomen elementom imigrantske kulture, to pomeni, da lahko dosežejo višje stopnje asimilacije.

Klinar pa izpostavlja še eno obliko akulturacije, to je koristna akulturacija. Kadar imigranti spremenijo svoje obnašanje, ga spričo pritiska domačinov nanje prilagodijo imigrantski družbi, in sicer toliko, kolikor je koristno za bivanje in delovanje v novem okolju.

V procesu akulturacije poznamo oziroma ločimo zunanje in notranje pojavne oblike. Zunanje pojavne oblike (govorjenje, obleka in obnašanje) osvojijo dokaj hitro, medtem ko za notranje (morala, vrednostni sistem, občutki, okus in estetski kriteriji), ki so produkt interiorizacije in primarne socializacije, potrebujejo več časa. (Lukšič-Hacin, 1995: 75) Proces akulturacije notranjih pojavnih oblik je bolj zapleten saj, kot sem že omenila, gre za tradicionalno vsidrane oblike in pridobljene s socializacijskim procesom.

Torej gre za proces, ki se odvija na sekundarni ravni, a vendar je zelo povezan s primarno socializacijo, ki jo nudijo primarni odnosi in interiorizacija, ki je povezana s procesom konstituiranjem posameznikove osebnosti.

Klinar se sicer pri procesu socializacije sprašuje, če pravzaprav lahko govorimo o procesu asimilacije, če poleg tega ne sodeluje še strukturalna in identifikacijska asimilacija. To pa zato, ker med njimi prihaja le do sekundarnih odnosov. Zato bom v nadaljevanju pojasnila tudi pojem strukturalna in identifikacijska asimilacija.

Za pričujoče delo, kot je razvidno že iz naslova, ne bo pomemben pojem asimilacije v celoti, vključno z vsemi njenimi stopnjami, pač pa zgolj prva stopnja. Za lažje razumevanje pa pojasnujem širši pogled asimilacije.

Sicer pa velja, da bolj ko imigranti prevzemajo elemente nove kulture, več možnosti imajo nato tudi v ostalih procesih asimilacije.

Klinar v svojem delu razdeli pojem akulturacije na dva pojma:

- Obligatorna akulturacija: imigranti so, če želijo delovati v novi družbi, prisiljeni sprejeti nekatere elemente kulture imigrantske družbe. V to jih silijo razmere, čeprav si teh sprememb ne želijo, vendar je to nujno potrebno, če želijo delovati v tej družbi.

- Koristna akulturacija: imigranti spremenijo svoje obnašanje; zaradi pritiska domačinov nanje, se prilagodijo standardom imigrantske družbe do tiste mere, do katere je koristno za njihovo delovanje v družbi.

Veliko govorimo tudi o odnosu večine do priseljencev in akulturacijo po Klinarju razdelimo takole:

- Tip slučajne akulturacije: med kulturama prihaja do slučajne izmenjave. Dominantna kultura ostaja pri tem pasivna, rezultat tega pa je, kot pravi Klinar, kulturni mozaik obeh kultur, vendar ne vključitev ene v drugo.
- Tip vsiljene akulturacije: pogojuje ga dominacija in etnocentrizem dominantne kulture. Dominantna kultura želi spremeniti kulturo priseljenca, gre za vsiljevanje lastne kulture imigrantom.
- Demokratična akulturacija: rezultat je kulturni pluralizem. Obe kulturi sta obravnavani enakovredno in se spoštujeta. Dopuščeni so svobodni stiki med obema kulturama. (Klinar, 1976:151)

b. Jezikovna akulturacija

Jezik je eden od pglavitnih elementov vsake kulture in prav tako nosi veliko vrednost, ko govorimo o posameznikih, ki se asimilirajo v družbo, kjer govorijo jezik, ki se razlikuje od njihovega maternega jezika.

Kot poudarja Klinar, se bodo imigranti, ki so bolj izobraženi, hitreje jezikovno akulturirali, saj je že narava njihovega dela takšna, da potrebujejo večje znanje jezika kulture, v katero se preselijo. (Klinar, 1976: 152)

Lahko pa trdimo, da sta vzgoja in učenje tujega jezika tudi za otroke imigrantov v veliki večini primerov odvisna od tega, kako dobrodošli se počutijo v določeni družbi in ali nameravajo tam nadaljevati svoje življenje.

Poleg tega je kot institucija zelo pomembna šola, ki jim omogoča, da se ob lastnem jeziku uspejo naučiti tudi jezika družbe, v kateri živijo. Prav tako se vsi starši, ki se odločajo za

šolanje svojih otrok v določenem novem okolju v okviru njihovih institucij, zavedajo, da bodo tako otroku približali novo kulturo in da s tem posredno poteka tudi njihova asimilacija.

»Za sodobne migracije si je namreč težko predstavljati normalno delovanje in življenje imigrantov v imigrantski družbi brez dosežene vsaj minimalne akulturacije, v katero sodi znanje jezika, ki dominira v imigrantski družbi« (Klinar, 1976:152)

Jezikovna akulturacija torej ustvarja možnost za participacijo imigrantov v socialni strukturi imigrantske družbe. V nadaljevanju bom zato podrobneje opredelila strukturalno asimilacijo.

c. Strukturalna asimilacija

Klinar opredeljuje strukturalno asimilacijo kot prvo pravo asimilacijo, saj se takrat imigrant vključi v vse socialne pore družbe, in sicer na ravni primarnih odnosov. Strukturalna asimilacija vodi do sprememb temeljnih vrednot in referenčnih skupin imigrantov. (Klinar, 1976: 154)

Pomembni elementi primarnih odnosov, ki jih prispeva strukturalna asimilacija, so:

- sprememba referenčnih skupin,
- zadovoljstvo z bivanjem v imigrantski družbi,
- želja, da ostanejo trajno v novem okolju,
- premagano domotožje,
- odsotnost negativnih predsodkov in diskriminacij zoper njih,
- identifikacija z imigrantsko družbo. (Klinar, 1976: 155)

Strukturalna asimilacija opredeljuje imigrante, ki so vstopili v vse socialne pore družbe, ki jim omogočajo boljšo asimilacijo. Med te družbene pore štejemo tudi institucije in med njimi eno od glavnih socializacijskih institucij-šolo.

»Ko stopajo imigranti v različne institucije imigrantske družbe ter v njih participirajo, so sicer vključeni v sekundarne odnose, po njih pa se lahko postopno razvijajo primarni prijateljski odnosi« (Klinar, 1976:154)

V procesu strukturalne asimilacije govorimo tudi o subjektivnem vidiku asimilacije, le-ta odseva v tem, da imigranti spreminjajo svoje referenčne skupine, torej skupine imigrantske družbe, s katerimi se identificirajo.

d. Amalgamacija

»Amalgamacija predstavlja zlitje z domačini. Zadeva primarne, intimne družinske odnose.«(Lukšič-Hacin, 1995:76)

Sklepanje zakonov med imigranti oziroma njihovimi potomci ter domačini pripelje do asimilacije le teh v določeno kulturo. V mojem diplomskem delu pa ta tematika ne predstavlja večjega zanimanja, zato je tudi ne bom podrobneje predstavljala.

e. Identifikacijska asimilacija

Pri identifikacijski asimilaciji se pri posamezniku razvije identifikacija z novo družbo. Proces mora biti obojestranski. Kot poudarja Klinar, je identifikacijska asimilacija pomembna za strukturalno asimilacijo.

Odsotnost predsodkov in diskriminacij je nujna, imigrantska družba pa sprejme tako posameznika kot celotno skupnost. Sicer pa se imigranti, ki počasneje in z več težavami dosežejo želeni status v imigrantski družbi, bolj identificirajo z novo družbo kot posamezniki, ki so do tega statusa prišli na lažji način. »Težak in počasen vzpon zahteva globoke posege v kvaliteti obnašanja imigrantov; v njihovi kulturi povzroča tako imenovani kulturni šok.« (Klinar, 1976:160)

Nekaj več o pojavu kulturnega šoka, ki se mu pri obravnavanju te tematike ne morem izogniti, bom pojasnila v nadaljevanju.

f. Državljanska asimilacija

»Začetek državljanske asimilacije je naturalizacija oz.pridobitev državljanstva.« (Lukšič-Hacin, 1995:77)

Državljska asimilacija predstavlja sfero državljskih pravic in dolžnosti. Imigranti pridobijo vse politične pravice in postanejo enakovredni politični subjekti z domačini.

»...da državljska asimilacija pomeni izločitev predsodkov iz medsebojnih odnosov med domačini in imigranti ter – poleg političnih – še drugih oblik diskriminacije kakor tudi temeljnih vrednostnih konfliktov.« (Klinar, 1976: 163)

4. Asimilacijski modeli

Model R. Parka

»Med etničnimi skupinami prihaja do medsebojnih stikov, akomodacije, tekmovanja in asimilacije.« (Park v Lukšič-Hacin, 1995: 69)

Kot sem že omenila, je Park najprej postavil definicijo asimilacije, ki temelji na tem, da je asimilacija proces interpretacije in fuzije. Posamezniki v tem procesu pridobijo spomin, emocije in držo drugih ljudi ali skupin. Družbeni stik opredeli kot proces interakcije, idealni končni cilj pa je asimilacija. Do asimilacije pride le preko primarnih odnosov. V novi teoriji pa opredeli asimilacijo kot proces in ne več kot končni cilj.

»V asimilacijskem procesu ljudje različnih rasnih in kulturnih pripadnosti, ki živijo v skupnem prostoru, dosežejo minimalno kulturno solidarnost, ki je potrebna za obstoj nacije.« (Park v Lukšič-Hacin, 1995: 70)

V svojem modelu Park opredeljuje tudi pojem »kulturnega šoka«, ki naj bi bil povsem normalen pojav, ki spremlja prehod človeka iz ene kulture v drugo. »Kulturni šok je tako predhodnik asimilacijskih procesov, ki mu sledijo, odvisno od sprejemljivosti posameznika za vplive, časa bivanja v novem okolju in od načina vključevanja vanj.« (Park v Lukšič-Hacin, 1995:71)

Model M. Gordona

Gordon je za ponazoritev svoje hipoteze vzal za primer idealni tip okoliščin, za katerega ni nujno, da deluje tudi v realnosti. Izpostavil je sedem spremenljivk, ki izražajo stopnjo asimilacije od akulturacije do državljske asimilacije, ki sem jih opisala že v predhodnih

poglavjih. Pri Gordnu je torej akulturacija začetna in nujna stopnja asimilacije. Na ta model je imel veliko pomislekov Klinar, ki je predvsem izrazil sporno stališče glede strogega zaporedja stopenj asimilacij, poleg tega Gordon v svoj model ni vključil ekonomske asimilacije, ki jo Klinar opredeljuje kot pomembno, saj jo imigrant lahko doseže neglede na ostale stopnje asimilacije.

Model P. Klinarja

Kot poudarja Lukšičeva, je Klinar na podlagi kritike modela Parka in Gordona izoblikoval svoj model, v katerem nekatere stopnje asimilacije, ki sem jih pred tem predstavila pri Gordonovem modelu, opredeli kot dejanske procese, do katerih res prihaja v procesu priseljevanja. Na prvi stopnji razvije akomodacijo in adaptacijo, v nadaljevanju pa že prej omenjene oblike asimilacije: od akulturacije, strukturne asimilacije in amalgamacije do identifikacijske in državljske asimilacije.

5. Teorije prilagajanja

Že pri opredelitvi pojma asimilacija sem izpostavila, da asimilacija ni ena in edina nujna posledica medsebojnih stikov med imigrantskimi skupnostmi in imigrantsko družbo. V nadaljevanju pojasnujem tri teorije prilagajanja, ki so se oblikovale kot odgovor na procese preseljevanja in zaradi težav, ki jih je imela država s priseljenci.

a. Teorija »anglo-conformity«

Ta teorija se je pojavila kot odgovor na kolonizacijo v 19.stoletju, ko so se sprožila vprašanja o prihodnosti ameriške kulture. Teorija postavlja angleško institucijo, angleški jezik in angleško orientirane kulturne vzorce kot dominantno in kot standard v ameriškem načinu življenja. V okviru teh prepričanj se pojavijo močne težnje po restriktivni naturalizaciji in zakonih, ki imigrantom niso dovolili delovati znotraj političnega odločanja. V nadaljevanju je prišlo do dokaj skrajnih teženj, da se uvede pojmovanje superiorne rase in želja po izključitvi inferiornih ras, če pa to ne bi bilo mogoče, bi bilo potrebno te »inferiorne rase« predelati.

Velika težnja je torej bila (in seveda v nekaterih smereh še vedno ostaja) da bi imigrantom odvzeli njihovo prejšnjo kulturo in jih »predelali« v Američane po anglo-saksonskem vzorcu.

b. Teorija »talilnega lonca«

Za avtorje teorije »talilnega lonca« so prav Američani pomenili zlitje različnih evropskih kultur in iz te mešanice naj bi se rodila nova rasa-Američani. Avtorji te teorije so predvidevali, da bo kljub v tistem času zelo rasističnim in nacionalističnim tendencam slej ali prej prišlo do stapljanja in mešanja manjšin. Močan zagovornik »melting pota« je bil Turner, ki je trdil, da naj bi se preko amalgamacije pojavila nova nacionalna skupina, za katero bi bilo značilno biološko in kulturno mešanje. V tem je sam videl široke možnosti za bogatejšo civilizacijo.

Gordon je ugotavljal, da se ta teorija na nekaterih mestih močno približuje teoriji »anglo-conformity«, poleg tega pa se je spraševal, ali res vse kulture enakovredno prispevajo k novi kulturi. In kot ugotavlja, pravzaprav ne prihaja do zlivanja kultur prek akumulacije in amalgamacije, temveč do utopitve manjšin in šibkejših.

Je pa k tej teoriji pomemben del dodal Stewart, ki pravi, da je vpliv priseljencev na določeno kulturo odvisen od zgodovine in situacijsko relevantne družbene moči, ki jo posamezniki posedujejo.

c. Teorija kulturnega pluralizma

Za razliko od predhodnih dveh pogledov teorija kulturnega pluralizma išče možnost za kulturno kontinuiteto vseh etničnih skupin znotraj istega političnega sistema. Klasičen koncept te teorije je bil oblikovan 1915, ko je Kallen zavrnil vse teorije o imigrantskem prilagajanju kot nekoristne in nerealne. »Zagovarjal je tezo, da mora vsaka etnična skupina v ZDA ohraniti svoj jezik, religijo, institucije in podedovano kulturo, istočasno pa naj se imigranti učijo angleščine kot jezika splošne komunikacije. Zagovorniki kulturnega pluralizma so izpostavljali pomen liberalizma, internacionalizma in tolerance. Sicer pa je Gordon ob kritiki Kallena ugotovil, da so vse etnične kulture v ZDA vezane na obstoj svoje lastne podkulture (»subsociety«). Prek te ugotovitve je prišel do tega, da je za obstoj kulturnega pluralizma nujen obstoj strukturalnega pluralizma. (Lukšič-Hacin, 1995: 57-66)

6. Kulturni šok

Pomembno je izpostaviti še en proces, ki se odvija, ko se posameznik spusti v nov kulturni stik; obstaja možnost, da doživi kulturni šok.

Kulturni šok je zelo osebna izkušnja. Dve osebi je nikoli ne doživita enako in ista oseba je nikoli ne doživi na isti način v dveh različnih situacijah. Lahko pa govorimo o splošnih stopnjah v poteku kulturnega šoka in njegove razrešitve.

Kulturni šok je nekakšen začetni proces prilagoditve na za posameznika nepoznano kulturo. Posameznik ni prepričan o tem, kaj lahko pričakuje ali kaj od njega pričakujejo v tej kulturi. Do kulturnega šoka ne pride samo, ko se posameznik znajde v novi državi, lahko gre tudi za novo šolo, mesto, organizacijo ali družino.

Hofstede navaja šest znakov, ki kažejo na to, da posameznik doživlja kulturni šok:

1. Manjkajo poznani znaki, kako naj bi se drugi vedli, ali pa imajo ti znaki drugačen pomen.
2. Vrednote, ki jih posameznik označuje za dobre, zaželene, lepe in vredne, niso spoštovane.
3. Posameznik se počuti disorientirano, živčno, depresivno ali sovražno.
4. Posameznik ni zadovoljen z novimi načini in praksami.
5. Socialne sposobnosti, veščine, ki so včasih delovale, ne delujejo več.
6. Obstaja občutek, da ne bo ta grozen in nadležen kulturni šok nikoli minil.

(Grobin, 2006:21)

Obstaja več modelov, ki razlagajo stopnje kulturnega šoka. Hofstede uporabi pet-stopenjski model:

1. "Medeni tedni"

Novo prispeli posameznik doživlja radovednost in vznemirjenje, njegova identiteta pa je trdno zasidrana doma.

2. Disorientacija

Na tej stopnji razpade skoraj vse, kar je znanega. Posameznika zasujejo zahteve nove kulture, počuti se disorientirano in nekompetentno.

3. Razdraženost in sovražnost

Posameznik doživlja jezo in zamero do nove kulture, ker mu je povzročila težave in ker se mu zdi manj ustrezna kot njegovi "stari načini".

4. Prilagoditev in integracija

Ta stopnja obsega integracijo novih znakov in načinov vedenja ter večjo sposobnost funkcioniranja v novi kulturi. Posameznik vedno bolj opaža dobre in slabe elemente obeh kultur.

5. Bikulturnost

Na tej stopnji je posameznik postal sproščen v obeh kulturah, stari in novi.

Obstaja pa vprašanje, ali je ta stopnja dejansko dosegljiva izven modela, v praksi. (Grobin, 2006:22)

Kot v svoji diplomski nalogi *Interkulturni stiki in interkulturno učenje* povzema avtorica dela Iva Grobin, je izraz kulturni šok pred več kot petinštiridesetimi leti vpeljal antropolog Kalervo Oberg za opis fenomena, ki se pojavi ob stiku dveh kultur. Lynn Tyler, specialistka za interkulturno komunikacijo, fenomen poimenuje z izrazi šok samoodkritja, šok vlog in šok tranzicije, prehoda. V zadnjem času pa se je uveljavil tudi izraz kulturna utrujenost kot bolj točen opis dejanskega dogajanja. Posameznika konstantna soočenost z novimi kulturnimi vzorci namreč utruja, ker je v nenehnem procesu učenja, to pa je utrujajoče. (Seelye, Seelye-James v Grobin, 2006: 23)

Med simptome kulturnega šoka Seelye in Seelye-James štejeta pretirano ukvarjanje z osebno higieno, boleznimi, umazanijo (sem spadata tudi strah pred pitjem vode in prehranjevanjem z lokalno hrano), občutek, da te skušajo ogoljufati, razdražljivost ob najmanjšem povodu, preobčutljivost do prejete kritike in depresivnost. Menita, da pride do utrujenosti ravno zato, ker se preveč energije potroši za osebno higieno, za preproste opravke (kot npr. telefonski klic) je potrebno vložiti veliko več energije kot v domači kulturi, energija se troši z nenehno razdraženostjo ob ljudeh, ki "ne vedo, kako se stvarjem streže" itd. (ibid)

II. DEL: SOCIALIZACIJA IN IDENTITETA

»Socializacija je podstat resocializacijskih procesov oziroma procesov prilagajanja in spreminjanja identitete.« (Lukšič-Hacin, 1995:91)

1. IDENTITETA

Pojem identiteta je za razumevanje tematike zelo pomemben, saj je prav institucija, kot je šola, ena glavnih nosilk identitete določenega naroda in tista, ki v veliki meri pomaga, da se posameznik poistoveti z vsemi ostalimi pripadniki v družbi. »Identiteta je predvsem odraz odnosa, ki ga človek vzpostavi do samega sebe in do skupine, v kateri živi.« Identiteta se pri posamezniku vzpostavi skozi faze socializacijskega procesa in je rezultat identifikacij.

V primarni socializaciji poteka vzporedno s posnemanjem pomembnega Drugega, pozneje pa se posameznik prične indentificirati sam s seboj, kar nudi splet tako družbenih kot tudi individualnih dimenzij.

V primarni socializaciji se postavijo temeljni osebni identitete:

» Pri starosti leto in pol otrok pridobi sposobnost prepoznavanja samega sebe v ogledalu ali na fotografiji. Samoprepoznavanje je skozi občutenje lastnega telesa eden od bistvenih dejavnikov zavedanja lastnega obstoja in temeljni del človekove identitete.« (Južnič v Lukšič-Hacin, 1995:93)

In ko je enkrat identiteta vzpostavljena, jo družbeni procesi ohranjajo, spreminjajo in delno preoblikujejo.

Najprej si pogledajmo, kakšna je razlika med posameznikovo in skupinsko identiteto.

1.1. Posameznikova in skupinska identiteta

Južnič opredeljuje pojma individualne identitete in skupinske identitete v medsebojni povezanosti oziroma nakazuje refleksijo, ki je nujno potrebna, da je posameznikova identiteta v družbi sploh opažena.

1.1.1. Osebnost

" Identiteta je namreč odvisna od priznanja in pripoznavanj, ki jih je posameznik deležen v očeh drugih. S takim pripoznavanjem se posameznik identificira. Nastanejo na relaciji zasebnega mnenja o samem sebi in tistega, ki ga drugi pripoznajo, pogosto skozi velike napetosti." (Južnič, 1993: 106)

V družbi, kjer se posameznik istoveti s svojo skupnostjo, o svoji lastni identiteti ne dvomi, na drugi strani pa v družbi, ki dopušča širok spekter možnost, kmalu nastane situacija, da je potrebno identiteti posvečati veliko več pozornosti. Južnič izpostavlja neskladnost (predvsem v odnosu do svojega telesa, fizično, s strani družbe...), ki se pojavlja v identiteti, neustaljenost (prikrivanje, igranje vlog, identiteta, ki jo družba sprejme-konflikt), avtorefleksivnost in pripoznavanje drugih (kako daleč lahko gremo s svojo lastno identiteto, da smo še sprejeti s strani splošnih norm) ter individualnost (lastnosti, ki jih posameznik zazna pri sebi in jih primerja v nasprotju s kolektivnostjo...). (Južnič, 1993: 107-115)

Tu lahko razumemo pojem osebnosti, kot ga je opredelil Robert Konečni: da je osebnost organizirajoča celota relativno stalnih lastnosti, ki se dinamično razvijajo iz vrojenih dispozicij individuuma v interakciji z življenjskim okoljem. Je zapletena celota fizičnih in psihičnih lastnosti. (Konečni v Južnič, 1993: 114)

Individualna identiteta posameznika je zelo pomembna, a vendar je za uspešno delovanje v družbi zelo pomembna tudi skupinska identiteta, ki pravzaprav daje posamezniku orientacijo, kje je njegovo mesto, kam se lahko obrne in kako družba gleda nanj in posledično on nanjo.

Brez individualne identitete posameznik ne more delovati, prav tako pa je njegov obstoj odvisen od skupinske pripadnosti. Institucije kot je šola delujejo v okviru te skupinskosti in določajo posameznika skozi njihove procese delovanja.

»Eden najpomembnejših trenutkov oblikovanja identitete je, ko se posameznik začne čutiti kot oseba, ločena od drugih, in doseže neko stopnjo samozavedanja. Vse to mu dovoljuje, da vstopa v odnose z zunanjim svetom in predvsem s pomembnimi drugimi brez strahu, da bi izgubili samega sebe zaradi pritiska drugih, zaradi iskanja potrditve in podobno.« (Strniša v Bajzek, 2003: 55)

1.1.2. Skupinskost

V človekovi skupinski zavezanosti je njegovo družbeno sidrišče in tako tudi ustaljenost njegove identitete, ki izhaja iz občutka pripadnosti, zagotavlja varnost in vključenost.

Med skupinsko in osebno identiteto ni vselej popolnega soglasja. Posameznik se lahko odreče določeni družbeni zavezanosti. Skupinska identiteta pa od posameznika zahteva določen nivo delovanja in podrejanja, saj naj bi si bili pripadniki določene skupnosti med seboj podobni. In prav ta skupnost daje identiteto in varnost posamezniku. (Južnič, 1993: 140)

Posameznikovo skupinsko identiteto Južnič opredeli kot splet »družbenih organizacij, v mreži raznovrstnih družbenih odnosov, v sistemu raznovrstnih ustanov«. (Južnič, 1993: 141)

Vemo, da je posameznik z družbo povezan večplastno. Čimbolj je razvita družba, v kateri živi, več je ločenosti.

Identificiranje posameznika v veliki meri določa njegovo pripadnost določeni družbeni skupini, državi, naciji. Danes se, vsaj v razvitem svetu, za identifikacijo uporablja osebne dokumente, šole in ostale organe in določila države.

Skupinsko pripadanje, kot ga imenuje Južnič, je v današnji moderni družbi splet kolektivitet, od izobraževalne identitete, v kateri se posameznik loči po načinu in vrsti izobraževanja, poklicne, zaposlitvene, politične, športne, rekreacijske ali disociativne kolektivitete. (Južnič, 1993:142-146)

Šola kot institucija torej poskrbi za posameznikovo osebno in skupinsko identiteto, predvsem pa ohranja in pomaga ohranjati obstoječo družbeno usmeritev in izpolnjuje zapovedi oblasti. Več o tem pa v tretjem poglavju, ki ga namenjam izključno šoli in procesom povezanih z njo.

1.2. Jezik in identiteta

Jezik je eden pomembnejših kazalcev identitete. S pomočjo jezika se ljudje sporazumevamo med seboj oziroma ustvarjamo prepad, če se ne razumemo.

Obenem je jezik eden glavnih dejavnikov posameznikove identitete in povezovanja z njegovo nacionalno identiteto. Za jezik je mogoče reči, kot sem poudarila že v prvem poglavju, da je ena glavnih stvari, ki jih mora posameznik uporabljati, če želi uspešno delovati v novem kulturnem okolju.

Posameznik se obenem čuti bolj pripadnega družbi, katere jezik razume tudi sam.

Prav za osvajanje prvin jezika določene družbe, ko govorimo o posamezniku, ki se preseli v novo kulturno okolje, je najprimernejša izobraževalna institucija šola in njen sistem, s pomočjo katerega posameznik uspe osvojiti prvine, ki so značilne za določeno družbo.

2. SOCIALIZACIJA

1.2. Pojem socializacije

Da bi družba, kakršna je, lahko obstala tudi v prihodnje, si vsi njeni člani zavedno ali nezavedno prizadevajo, da uspešno vključijo nove posameznike v družbo. Tako odrasli, tisti posamezniki, ki so že »podružbljeni«, skušajo vključiti v družbo vsakega novega posameznika in prihajajočo generacijo. V tem pa potekajo procesi prenosa vsebine družbe in vseh odnosov v njej. Vsaka bodoča družba, ki se jo torej vpelje v obstoječ družbeni sistem, ki je seveda človeški produkt, ponotranji obstoječe norme, vrednote, znanja in izkušnje preteklih generacij te družbe. Kot poudarja Godina, je to nadaljevanje človekove vrste. (Godina, 1981:12)

Nujnost preoblikovanja posameznega individuuma iz biološkega v družbeno bitje torej zadosti tudi procesu usklajevanja med posameznikom in družbo, kar je značilno za učlovečenje vsakega posameznika.

Posameznik z rojstvom postane predstavnik človeške vrste, vendar mora prehoditi še dolgo pot od svoje zgolj biološke narave do človeka kot družbenega bitja.

»Človek je v tem smislu produkt interakcije med latentnimi dednimi zasnovami, ki so mu dane z rojstvom, in okoljem, v katerem živi.« (Godina, 1981:14)

Torej lahko trdimo, da sta za razvoj posameznikove osebnosti pomembni dve skupini dejavnikov. Biološke predispozicije, s katerimi se človek rodi, in družbeno okolje, v katerega je vrojen in od katerega je odvisno njegovo uresničevanje.

Vključevanje posameznika v družbo poteka na dveh nivojih. Posameznika se vključuje v družbo, obenem pa se na drugem nivoju razvija njegovo osebnost. Ta dva procesa sta tesno povezana.

In kot bom podrobneje obravnavala tudi v zadnjem poglavju, je cilj vsake družbe, da se posameznik popolnoma vtopi v obstoječo družbo.

Za proces socializacije torej lahko trdimo, da je to univerzalen proces tako za človeka, družbo kot človeštvo. »Vendar pa moramo to univerzalnost razumeti kot prisotnost socializacije v vseh človeških družbah, ne pa kot vsebinsko enotnost in univerzalnost posameznih konkretnih socializacijskih vsebin...vsaka družba je z lastno kulturno identiteto oblikovala lastne poti in vsebino socializacije.« (Godina, 1981:19-20)

Vključevanje v družbo hkrati pomeni tudi vključevanje v kulturo družbe. »Socializacija torej v vsakokratni družbi in v vsakokratni situaciji pomeni tudi to, da vsaka nova generacija sprejme, oziroma se vključi v posebnosti, ki eno družbo in kulturo ločijo od druge družbe in kulture.« (Godina, 1981:20)

Socializacija, kot v svojem delu povzema Godina, je proces posameznikovega usklajevanja z družbo.

Pojem socializacija v družboslovnih znanostih ni enotno sprejet, na kar opozarjajo številni avtorji, ki se ukvarjajo z definiranjem tega pojma.

»Socializacija / inkulturacija je proces posameznikovega učlovečenja, ki hkrati zagotavlja družbeno / kulturno reprodukcijo.« (Lukšič-Hacin, 1995:97)

»Pojem inkulturacija so v družboslovne znanosti uvedli antropologi. M.J. Herskovits je v svojem delu *Man And His Work* predlagal izraz inkulturacija kot izraz, ki naj bi bil alternativni izrazu socializacija.« (Godina, 1983:14)

Inkulturacija namreč poudarja pomen, ki usklajuje mehanizme, povezane v široko pojmovanje kultur, ki temeljijo na človekovi formaciji. Inkulturacija je pravzaprav vhod posameznika v kulturo, socializacija pa je nekako širši pojem. Zanj lahko rečemo, da je vhod posameznika v družbo. Zato bom pri pisanju uporabljala pojem socializacija, ker označuje proces oblikovanja človeka kot družbenega bitja in ne le usklajevanje z določenim delom kulture.

Kot ugotavlja Godina, nosi socializacija značaj občega, (in)kulturacija pa značaj posebnega. (Godina, 1983:15)

Nekateri avtorji sicer ta dva izraza izenačujejo. Vendar »vsak posameznik mora postati pripadnik neke družbe. Če pa želi to postati, si mora prisvojiti načine, po katerih družba, katere član naj bi bil, funkcionira (in to tako na ravni posameznika kot tudi na drugih ravneh družbene organiziranosti).« (ibid:15)

2.2. Nekaj definicij socializacije

Berger in Luckmann sta socializacijo opredelila kot vpeljevanje posameznika v objektivni svet družbe oziroma njenega posameznega dela. Gre torej za procese v katerem posameznik postane pripadnik družbe in se skozi te procese vanjo vključi. Posameznik skozi proces socializacije ponotranji obstoječo družbo, jo interiorizira. (Berger in Luckmann v Godina, 1983:18)

Elkin pravi, da je socializacija proces, s katerim se posameznik nauči navad dane družbe ali družbenih skupin tako dobro, da lahko funkcionira v njih. (Elkin v Godina, 1983:18). Pri njem je torej poudarek na učenju predvsem tistega dela, kjer gre za učenje pravil. »Z učenjem teh pravil se posameznik ne le vključi v družbo oz. družbeno skupino, temveč postane znotraj nje tudi aktivni dejavnik.«

Aberle gre v svoji definiciji še nekoliko dlje, saj pravi, da socializacija vsebuje tiste obrazce dejavnosti ali aspekte dejavnosti, ki v posameznika vtisnejo spretnosti, motive in navade, nujne za izvrševanje sedanjih in prihodnjih nalog. Torej po tej definiciji gre razumeti, da se posameznik usposablja za opravljanje posameznih vlog. (Aberle v Godina, 1983:18-19)

Sokolov trdi, da se v procesu socializacije osvajajo osnovne norme, vloge in »črte socialnega karakterja«. Torej v tem procesu poteka vključevanje v skupinsko življenje, ki je pogojeno s sistemom interesov in vrednostnih orientacij, kot tudi s stabilno motivacijsko strukturo osebnosti. Socializacija je sestavljena tudi iz standardnih načinov mišljenja, govorjenja, mimike ipd. (Sokolov v Godina, 1983:19)

Bergant opredeljuje socializacijo kot »proces, ko mlada bitja od prvih dni življenja včlanimo v neko družbeno skupino. Socializacija je proces učlovečenja, kar pomeni, da se s socializacijo oblikuje celotna posameznikova osebnost.«(ibid:20)

Da je socializacija proces socialnega učenja, trdi Rot, ki pravi, da si s tem posameznik pridobiva socialno relevantne oblike vedenja, v katerih se oblikuje kot osebnost s svojimi specifičnimi karakteristikami. Torej, družba vpliva na razvoj posameznika, vendar gre vseeno za razvoj osebnosti. (ibid:20-21)

Opredelila bom še eno definicijo, ki mi bo služila za mojo obrazložitev. Fromm poudarja drugi vidik procesa, in sicer je to prilagajanje posameznika družbi. V svoji definiciji izpostavi možnost manipulacije posameznika s strani družbe, ki ne prinaša za posameznika nič dobrega. Prilagajanje pripelje v nekaterih primerih do manipulacije s posameznikom. (ibid:21)

Na kratko bi lahko teh nekaj definicij, ki pa še zdaleč niso vse definicije termina socializacija, strnili v naslednjo opredelitev pojma: socializacija je proces posameznikovega vključevanja v družbo, v katero sodi tudi proces razvijanja posameznikove osebnosti in njegovega

učlovečenja, ob tem pa se posameznik družbi prilagaja, hkrati pa je socializacija tesno povezana z reprodukcijo družbe. (Godina, 1983:18-22)

Socializacija naj bi zajemala vse vplive družbe in njenih enot na posameznika, da bo pripravljen na prevzemanje vlog, ki so vezane na njegovo osebnost. (Flere, 1999:144)

Človek je rojen in dovzeten, da postane družbeno bitje, in sicer skozi proces socializacije in inkulturacije, z določenimi podedovanimi predispozicijami. Okolje posamezniku določi njegove meje uresničevanja. Po Malinowskem se potrebe razdeli na osnovne biološke in izvedene, kulturne. In prav te druge potrebe so postale v določenem družbenem okolju še kako potrebne za dobro delovanje.

Še enega od procesov ne smem pozabiti pri socializaciji, in sicer proces interiorizacije. »Interiorizacija principov, vrednot je rezultat konflikta, ki se odvija med otrokovo potrebo in kulturno normo o načinu njene zadovoljitve. Konflikt, predvsem njegova razrešitev, pripelje do frustracij. Slednje so predpogoj človekove inkulturacije.« (Lukšič-Hacin, 1995:98)

V procesu socializacije poteka ustvarjanje predstav o družbenem svetu, načinu mišljenja in oblikovanju družbene zavesti. Ustvarja se tudi predstava o govoru, komuniciranju, čustvovanju in vrednotenju, posameznik pa prevzame delovne navade, norme družbenega, kulturnega vedenja in ravnanja. In kot sem opredelila že predhodno, posameznik oblikuje svojo identiteto kot občutek pripadnosti.

Realizacija posameznikovih dednih danosti je odvisna od družbenega okolja, ki te potenciale pomaga uresničiti in jih obenem tudi omejuje. »...osebnost nastaja zmeraj v kontekstu družbe, kajti vsak posameznik definira svojo humanost v okviru družbe, s katero se identificira.« (Godina, 1983:55)

Kot pogojenost razvoja posameznikove osebnosti z družbo lahko izpostavimo primer divjih otrok, ki jasno kažejo na to, da imajo biološke predispozicije za razvoj, manjka pa družbena komponenta.

»Ti otroci, ki so bili zaradi različnih vzrokov ločeni od družbe, niso uspeli razviti lastne družbene narave oziroma osebnosti, kar neposredno dokazuje, da sama biološka narava, ki so

jo ti otroci posedovali, prav tako kot vsi ostali pripadniki človeške vrste, za osebni razvoj ne zadošča.« (Godina, 1983:57)

Za obstoj različnih družb so značilne tudi razlike. Določena družba spodbuja prav določen tip osebnosti. Študije o tem je opravljala M.Mead, ki v svojem delu razpravlja o » družbeno standardiziranih razlikah«. Te razlike so rezultat določenega družbenega vpliva. Zatorej vsaka družba socializira posameznika, da bo uspešno deloval v tej določeni družbi z vsemi značilnostmi in vrednotami, ki ji pripadajo.

Vsaka družba, kot smo lahko razbrali iz predhodnih definicij, razvije sebi lasten »prevladujoči tip osebnosti«, po katerem se pripadniki družb ločijo med seboj. Če torej družba želi zastopati določen tip osebnosti, teži k zmanjševanju razlik med posamezniki. To funkcijo družbe Godina poimenuje funkcija nivelizacije. (Godina,1983: 55-60)

2.3.Faze v procesu socializacije

2.3.1 Primarna socializacija

To je prva in najpomembnejša faza socializacije, saj se v tej fazi polagajo temelji strukture osebnosti, katere kasneje, v obdobju sekundarne socializacije, samo nadgrajujemo.

Primarna socializacija se odvija v prvih letih otrokovega življenja v njegovem družinskem krogu. V tem obdobju se posameznik naslanja na pomembne Druge. Ponavadi so to starši oziroma tisti, ki so otroku najbliže. V prvih letih je to mati, za tem se ji pridružijo še ostali družinski člani in se z njimi identificira. Otrok je odprt za zunanje vplive. V tem obdobju predvsem poteka učenje na emocionalni ravni, kot poudarjata Berger in Luckmann:« Otrok se identificira s pomembnimi drugimi preko različnih načinov čustvovanja. Kakršnikoli so že, internalizacija se pojavi samo skupaj z identifikacijo.« (Berger in Luckmann, v Lukšič-Hacin, 1995:99)

V primarni socializaciji se kaže zelo pomembna težnja posnemanja, ki je sicer nezavedna, a postopno preraste v zavestno posnemanje vzora. »Imitacija se udejanja preko procesov identifikacije, kar postopno vzpostavlja identiteto.« (Lukšič-Hacin, 1995:99)

Najpomembnejši dejavnik socializacijskih procesov je govorica oziroma materni jezik, jezik, ki ga otrok v primarni socializaciji interiorizira.

»V najzgodnjem otroštvu je družbeno okolje za otroka dobesedno življenjskega pomena.« (Godina, 1983:75). Otrok se mora v tem obdobju prilagoditi okolju, sicer ne more preživeti. Vpliv in moč družbe pa se v tem zgodnjem delu otrokovega življenja ne kaže posredno, pač pa neposredno, kot sem že prej omenila, preko pomembnih drugih (angl. significant others). Posameznik naj bi postal to, za kar ga imajo njegovi pomembni drugi. Otrok zato, da zadovolji svoje potrebe, želi ugoditi pomembnim drugim.

»Funkcija primarne socializacije je v vseh družbah enaka. Pomembno je, da poteka v ljubečem in čustveno toplem okolju. Slabi družinski odnosi namreč slabo vplivajo na otroka, ki posledično ne uspe razviti pozitivnih vrednot.«

»Otroci v primarni socializaciji prevzamejo poleg vrednot svojih staršev tudi nazore in vrednote širše družbe. Ponotranijo kriterije za dobro in slabo, družbeno zaželeno oz. nezaželeno, ki se spreminjajo od kulture do kulture.« (Lahmadi, 2000:9)

Kot pomembna prelomnica v procesu socializacije nastopi šola, ki se pojavi pri približno šestih letih, ko je že zaključena osnovna in najbolj kritična faza otrokove socializacije. Šola ne pomeni samo pomembnega mejnika za otroka pri sprejemanju novega znanja, pač pa tudi spremeni omenjeni proces. Emocionalna podpora je manjša, pred tem je otrok prevzemal in ponotranjal družbeno sprejeta merila preko pomembnih drugih, ki so mu nudili čustveno podporo. V tem obdobju pa otrok preide v fazo intuitivnega učenja. Temu obdobju sledi faza konkretnih operacij, zaključek pa sovpada s pričetkom adolescence, čustvenega obdobja. (Godina, 1983:79-81)

Ob koncu primarne socializacije je otrok že v celoti razvil svojo lastno identiteto, ki je postala stalna. Njegova subjektivna realnost je ena, in to tista, ki jo je posameznik tekom socializacije internaliziral.

»Primarna socializacija se konča takrat, ko se koncept občega drugega v zavesti posameznika utrdi in postane otrok »učinkovit član družbe, ki ima v subjektivni lasti sebe in svet in je pripravljen za nadaljnjo socializacijo, torej sekundarno socializacijo.« (Lahmadi, 2000:11)

1.3.2. Sekundarna socializacija

Sekundarna socializacija nekako nadaljuje procese primarne socializacije in posameznika uvede v druga področja družbe, vendar je ne more preseči, lahko le delno spremeni učinke primarne socializacije.

Sekundarna socializacija (za razliko od primarne) ne temelji na čustveni, pač pa na formalni in neosebni ravni, odnosi so institucionalni. Posameznik se v sekundarni socializaciji uči družbenih vlog in pridobiva, ponotranja institucionalne podsvetove. V delu M. Lukšič-Hacin sem zasledila, da lahko prihaja tudi do neskladja med primarno in sekundarno socializacijo, do katere lahko pride pri selitvah v tuje kulturno okolje.

Osnove, ki jih postavi posameznik v primarni socializaciji, so ključ za uspešno nadaljevanje sekundarne socializacije. Vsebine, ki se podajajo v sekundarni socializaciji, morajo sovpadati s primarno socializacijo in posameznikovimi ponotranjenimi svetovi.

V sekundarni socializaciji zaradi odsotnosti čustvene komponente, ki je prisotna v primarni socializaciji, poteka razumsko in čustveno nadzorovano učenje. Posameznik do tega trenutka že spozna, da za posredovanje znanja ne potrebuje čustvene navezave na »učitelja«.

»Znanje, ki ga pridobiva v šolah, je en, družbeno sprejet pogled na realnost, in posameznikov Jaz zdaj že zna selektivno izbirati vsebine, ki jih ponotranja.« (Lahmadi, 2000:11)

V sekundarni socializaciji poteka interiorizacija družbenega sveta, ne bazičnega, ki poteka v primarni socializaciji, pač pa t.i. sub-svetov. (Godina, 1983: 103)

Šele ko enkrat posameznik obvlada temeljne mehanizme lastnega reagiranja v bazičnem svetu, ima osnovne dispozicije za drugo fazo interiorizacije sub-svetov. Druga faza interiorizacije pa vključuje realnosti, ki so povezane z delitvijo dela in distribucijo znanja.

Posameznik se nauči obvladovanja pravil v družbi in vseh izsekov aktivnosti, v katerih deluje, in socialnih vlogah, ki jih igra. (Godina, 1983:103-105)

2.3.3 Resocializacija

Torej, kot sem že omenila, lahko pride so neskladja med primarno in sekundarno socializacijo, temu pa so predvsem izpostavljeni otroci prvih izseljenskih generacij.

Pravzaprav je ključnega pomena dejstvo, da so se otroci izselili v različnih obdobjih oblikovanja svoje primarne ali sekundarne socializacije. Tisti od posameznikov, natančneje starši, ki so na tuje odšli z izoblikovano osebnostjo, so tam podvrženi procesom resocializacije, otroci pa doživljajo velik problem, saj se lahko »lomi« njihova primarna ali pa sekundarna socializacija. Pri otrocih potekajo procesi resocializacije in procesi s še nedovršeno socializacijo. (Lukšič-Hacin, 1995:100-102)

Resocializacija predstavlja pojem ponovne socializacije, ki je predvsem značilna za sedanjo družbo, ki od posameznika zahteva, da se prilagaja sodobnim procesom tekom svojega življenja, in ko sekundarna socializacija ni dovolj.

Marina Lukšič-Hacin v svojem delu *Ko tujina postane dom* opredeljuje štiri procese resocializacije glede na intenzivnost.

- a. Delne transformacije – to so spremembe, ki jih zahtevajo intenzivnejši razvoj, močna družbena dinamika, poklicna razčlenjenost, ožja družbena pot ipd. Proces potekajo pod pritiski okolja in niso rezultat racionalne odločitve posameznika, ampak so posledica tega, v kar je ta ujet. Na tem mestu Lukšičeva govori tudi o posameznikih, ki se morajo spoprijeti z novo situacijo v primeru nezgod, invalidnostji in posameznikih, delikventih, ki morajo ponovno vzpostaviti normalno identiteto.
- b. Alternacija – predstavlja spreobrnitev v drugačni svet, na novo določa poudarke realnosti in se odvija s pomočjo močne čustvene identifikacije z velikimi Drugimi. Predhodno pa mora doseči razkroj in odstranitev subjektivne realnosti, vzpostavljene v primarni socializaciji.

- c. Indoktrinacija – preoblikovanje ljudi s ciljem, da jih prevzgoji, pritiski s strani političnega režima in vladajočega ideološkega sistema. Mobilizira se vse obstoječe družbene mehanizme, od šol, vzgojno izobraževalnih institucij do množičnih medijev in podobno.
- d. Akulturacija – pojem sem sicer že opredeljevala na začetku diplomskega dela in kot poudarja Lukšičeva gre za širši od resocializacije. Označuje pa daljši kulturni stik dveh različnih kultur in spremembe, ki so posledice tega stika.

Kadar prihaja do različnih sprememb, kot je npr. preselitev oziroma do različnih zahtev, ki jih okolje in družba postavljata pred posameznika, nastopi proces resocializacije.

V nadaljevanju diplomskega dela se bom osredotočila na povezavo socializacije, kulturne asimilacije in izobraževanja.

III.DEL: ŠOLA IN POSAMEZNIKOVA ASIMILACIJA

1. Cilj šolanja in pomen šole kot institucije

Cilj šolanja je Pavitra v svoji knjigi Šolanje in cilj človeškega življenja razdelil na dve vrsti, in sicer kolektiven in individualen. »S kolektivnega vidika se pričakuje, da bo šolanje posameznika oblikovalo v dobrega državljana, tj. osebo, ki harmonično sobiva z drugimi člani skupnosti, koristi družbi in zavzeto izpolnjuje državljanske dolžnosti. Z individualnega vidika pa se od šolanja lahko pričakuje, da bo posamezniku oblikovalo krepko in zdravo telo, mu pomagalo oblikovati značaj, mu pomagalo doseči samoobvladovanje ter mu dalo možnost, da odkrije svoje naravne sposobnosti in jih skladno razvija.« (Pavitra, 2002:9)

Sicer pa poudarja, da je v današnji družbi kolektivni cilj zasenčil individualnega, zato je potrebno usklajevati posameznikove potrebe s potrebami družbe.

Za šolo ne moremo trditi, da je nespremenljiv konglomerat znanja in vrednot ter nasploh kulture, ki jo prenaša na prihodnje rodove, pač pa je vedno rastoča in spreminjajoča se struktura, ki s svojo vsebino in načinom delovanja sestavlja celoto sveta. Zaradi sprememb, katerim smo priča, se tudi šolski sistem spreminja in prilagaja družbi. Moram sicer pripomniti, da velikokrat zelo počasi, a vendarle, poteka med šolo in družbo proces medsebojnega vplivanja.

V končni fazi je šola institucija, ki oblikuje posameznike, ki bodo v nadaljevanju delovali in živeli v določeni družbi. In če govorimo o asimilaciji posameznika v določeno družbo, kako mu najhitreje in najbolj uspešno približamo kulturo in delovanje le te, kot preko institucije, ki združuje osnove neke družbe. Ni nujno, da govorimo samo o posameznikih, ki se bodo šolali v tej določeni družbi, pač pa tudi za starše teh individuumov, ki bodo posledično del procesa asimilacije tega posameznika, in katerim se bo s tem posledično odprl svet in možnost za nove kulturne stike, ki seveda privedejo do in težijo k asimilaciji.

Razlogov, zakaj se posameznik ne bi želel asimilirati v določeno družbo, je kar nekaj, a vendar bom obravnavo le teh v nalogi obšla, ker za argumentacijo moje hipoteze niso pomembni, se pa sama zavedam, da omejitve in ovire pri tem obstajajo. Osredotočila se bom zgolj na pojav in zmožnost uspešne asimilacije posameznika s pomočjo institucije, kot je šola.

»Kulturno–civilizacijska vloga šole zahteva možnost za razvoj osebnosti (ne da bi ga ovirala in enosmerno usmerjala), ki bo s svojo širino in pogledom in inovativnimi ambicijami postal nosilec anticipativnih sprememb. Njegova spodbuda bo izhajala iz kritičnega ustvarjalnega odnosa pri spreminjanju pogojev življenja in dela, utemeljenega na veljavni teoriji družbenega razvoja in rezultatih sodobnih znanstveno-tehnoloških dosežkov.« (Pivac, 1995: 21)

Kot je mogoče razbrati iz zgornjega citata, je šola prostor, kjer se posameznik uči zase in sprejema znanje, ki mu bo v nadaljevanju služilo, a vendar gre za znanja, ki so posredovana na način in v merilih določene družbe, ki nadzira šolo. Družba si zada določen razvoj in ustroj svojega delovanja in le ta se prenese tudi v šole, ta pa proizvajajo posameznike, ki so pripravljeni delovati v skladu s temi idejami.

»Drugič, šole so pomembni dejavniki legitimacije. To pomeni, da so zapletene strukture, ki legitimira socialne skupine in preko katerih se socialne in kulturne ideologije obnavljajo, oskrbujejo in neprestano gradijo.«(Apple, 1992: 13)

Kot sem že poudarila, tudi Apple opredeljuje šolo kot dejavnik legitimacije obstoječe družbene strukture. Sicer v svojem delu omenja še dva dejavnika, v katera se vpleta šola, in sicer naj bi pomagala pri akumulaciji kapitala in konstituira pomemben niz dejavnikov za produkcijo.

»Izobraževalni sistem je skup nekih elementov, sestavin in mehanizmov, ki so v zvezi z izobraževanjem, so v nekem medsebojnem odnosu in v odnosu do okolice ter do svojega cilja, kateremu morajo služiti.« (Parkelj, 1991:5)

Parkelj v svojem delu *Komparativna analiza izobraževalnih sistemov pri nas in v svetu s poudarkom na institucionalnem izobraževanju* govori o izobraževanju kot o družbenem podsistemu, ki je del dominantnega družbenega sistema, a vendar deluje dokaj samostojno znotraj njega.

»Izobraževanje je dejavnost znotraj vsakega družbenega sistema in izobraževalni sistem je le eden izmed številnih podsistemov vsake družbe. Kakor tudi vsi drugi podsistemi, ima tudi izobraževalni podsistem nalogo, da ohranja in razvija družbeni sistem, sredi katerega živi.«(Parkelj, 1991: 6)

Sicer pa Parkelj pravi, da izobraževalni sistem deluje tako, da spreminja človeka in družbo.

Izobraževalni sistem je povezan z vsemi ostalimi družbenimi sistemi, zato mora opravljati dejavnosti, ki so v skladu z njimi in iz tega izvirajo. Omogočajo razvoj drugih družbenih podsistemov. Razvitost gospodarskega in negospodarskega sistem pa zahteva tudi posledično razvitost izobraževalnega sistema, ki lahko uspešno rešuje nastale probleme v družbi.

2. Povezanost izobraževalnega sistema s celotnim družbenim sistemom

Kot sem omenila že v predhodnem poglavju, morajo biti cilji in usmeritve šolskega sistema usklajeni s cilji in nalogami celotnega družbenega sistema.

»Cilji programskega podsistema morajo v celoti odgovarjati ciljem razvoja neke družbe, njene politične ureditve in gospodarstva.« (Parkelj, 1991:8)

Oblikovanje tega sistema pripelje do programskega očrtanja, tako imenovanega kurikulumu. Seveda morajo biti programi zastavljeni tako, da se lahko spreminjajo in prilagajajo.

Za izobraževalni sistem so odločilnega pomena trije njegovi podsistemi:

- Programski podsistem; kjer je potrebno zagotoviti programsko osnovo, ki sovpada s cilji družbe, v kateri le-ta deluje. Potrebno je določiti cilje določene družbe in se jim nato prilagajati.
- Tehnološki podsistem; v ta podsistem spadajo vsi delovni procesi, ki povezujejo programski in organizacijski podsistem. Zagotavlja usklajeno delovanje izobraževalnega sistema.
- Organizacijski podsistem; predstavlja organizacijo izobraževalnega sistema, torej oblikovanje institucionalne izobraževalne dejavnosti glede na družbenopolitične in ekonomske pogoje, vanj pa vključuje tudi upravne sisteme. (Parkelj, 1991: 7-10)

Kot je mogoče razbrati iz zgoraj navedenih povzetkov, je šola zelo vpeta v vsa družbena dogajanja, in to pomeni, da se pojavlja tudi v procesu asimilacije in procesih, preko katerih se posameznik spaja z družbo. Preko teh sistemov se ustvarja tudi podoba določene družbe, katere del je šolski sistem.

»S tem, ko definira določeno skupino znanj za legitimno pri produkciji in distribuciji, druge skupine znanj in tradicij pa kot neprimerne za šolsko znanje, šola ne pomaga samo pri produkcij uporabnega tehnično administrativnega znanja, ampak tudi pri reprodukciji kulturnih in ideoloških form vladajočih skupin.« (Apple, 1992:15)

Prav za sistem kulturne asimilacije oziroma akulturacije je značilno, da je asimilacija začetna stopnja, pri kateri pride do prevzemanje kulture, kulturnih vzorcev obnašanja in vrednot imigrantske družbe in površinskih sprememb na nivoju sekundarnih odnosov. (Lukšič-Hacin, 1995: 75)

Apple predstavlja prikriti kurikulum v šolah kot implicitno učenje pravil, vrednot in nagnjenj, ki potekajo skupaj z življenjem učencev v šolah. Znanje, ki ga pridobivamo v šolah in je plod določenega kurikuluma, je znanje, ki ga določen sistem vpelje v šolo, da bi dobil posameznike, ki jih za svoj razvoj potrebuje. Obenem pa znanje, ki ga posredujejo učitelji znotraj tega sistema zavezuje njih kot posrednike, da poskrbijo za pravilno argumentacijo in prenos družbenih norm, form in tradicij. Brez tega, kot ugotavlja Apple, bi lahko imela izobraževalna teorija in politika dosti manjši vpliv, saj s tem posredujejo in distribuirajo kakovost dela, oblasti, ideologije in kulturnega znanja. (Apple, 1992: 28)

»V modelu izobraževanja, kjer se posredovanje znanja uresničuje kot koncept vzgoje-za-pripovedovalca, vidi Lyotard jedro procesa družbene in kulturne reprodukcije, ki ohranja stabilni razvoj kulture, civilizacije in družbe, ne glede na menjavo generacij.« (Medveš, 1991:17)

»Minljive generacije »večnega« človeškega rodu morajo znova in znova stopati iz narave v kulturo; palete možnosti, dane z njihovimi rojstvi, doživljajo nenehno nove in druge aktualizacije, ki jih zgodovinski spomin beleži s tako vestnostjo, da vsako novo konceptualizacijo bremenijo v večji meri.« (Zgaga, 1991: 24)

Torej je šola kot institucija zelo pomemben veznik med posameznikom in družbo. Brez tega veziva ne gre.

Mikrostruktura šole omogoča ohranjanje makrostrukturnih funkcij, saj je izobraževanje s strukturo določeno, določena je globina delovanja kulture, ki prevlada itd.

3. Šola kot ideološki aparat države

Šola je skozi čas pridobila na svojem pomenu. Posledično s pomenom pa se je večal tudi nadzor nad njenim delovanjem in postala je primerno orodje v rokah države. Institucija šolstva deluje primarno kot »pripravljaliec« ljudi na skupno življenje v družbi in šele sekundarno jih oskrbuje z znanjem.

»Pri posedovanju znanja se namreč med učenci in učiteljem vzpostavijo transferni odnosi, ki s seboj neizogibno nosijo tudi vzgojne vplive. Problematična stran vzgojnih vplivov šolstva pa je, da se pripravlja ljudi na življenje v skupnosti, socializacija torej, ponavadi prakticira kot vzgojo za konformnost.« (Plut, 2005:19)

Šola je v preteklosti kot ideološki aparat države nadomestila ali bolje zamenjala Cerkev in postala pomembno vezivo družbe. »... Althusser je ideologijo razumel kot nujno vezivo družbe; kot sklop vrednot, predstav in verovanj, ki družbi sploh omogočajo funkcioniranje.« (Plut, 2005:20)

Na prihodnje generacije se s pomočjo šole prenaša čisto določen sistem vrednot, pogled na svet in na družbo. »Šola je v tem smislu ideološki aparat države, ki z različnimi sredstvi skuša obstoječi družbeni sistem prikazati kot najsprejemljivejšo družbeno ureditev.« (Godina, 1981:24)

V času šolanja so posamezniki izpostavljeni vzgojnim vplivom, ki se jim ni mogoče izogniti, nekateri psihoanalitiki celo trdijo, da naj bi se prenesla starševska avtoriteta na učitelja. Sistem posredovanja znanj, vzorcev in matric z izborom predmetov je jasno opredeljeno; gre za izbrane in točno določene vsebine. Kot poudarja Plutova v svojem diplomskem delu, je slaba stran vplivov vzgoje za sožitje največkrat sprevračanje v vzgojo za konformnost. »Šole ko vzgajajo za konformnost, funkcionirajo kot močan instrument indoktrinacije. Učence torej oblikujejo tako, da se bodo s čimvečjo lahkoto in čimprej vklopili v kolesje kapitalizma.« (Plut, 2005:22)

Šola je uspešen in trajen aparat države, ki na nove generacije prenaša ideologijo države. Ta za svoj obstoj potrebuje prav to: nenehno potrjevanje in prenašanje ideologije na nove generacije - za kuliso prenašanja nekega znanja oziroma poučevanja.

Poglejmo si samo primer, kako država oziroma njen podsistem izobraževanje uspešno pripelje posameznika do točke, ko nima ne volje in želje, da bi razmišljal s svojo glavo. Rezultati raziskav izvedenih v začetku devetdesetih, so pokazali, da so otroci v šolah preobremenjeni, kar ni zmanjšalo njihove obremenitve, kvečjemu so še bolj obremenjeni. »Kljub nedvoumnim rezultatom tovrstnih študij pa države preobremenjenost otrok in mladih očitno ne moti. Slednjim tako ne ostane ne časa ne energije za razmišljanje in razvoj uma; uniformnost in plitkost modelov mišljenja pa elita potrebuje za svoj obstoj in obstanek.« (Plut, 2005:23)

Le tako lahko torej država doseže, da bodo nekoč ti posamezniki, sicer nezmožni neodvisnega razmišljanja in presojanja, pridna in dobra delovna sila, s katero ne bo imela težav. Prav zanimiv primer pohlevnih in vzornih državljanov se sedaj oziroma že nekaj let kaže v Sloveniji, kjer večina posameznikov zato, da ne bi izgubila še tisto malo, kar ima, raje molči in požira vse, kar jim naloži država. Pred kratkim so potekali protesti, ki so jih pripravili študentje, glede na nove razmere, ki se obetajo. Ne bom podrobneje pojasnjevala same tematike spora med študenti in državo, a jasno je, da so študentje postavili državi določene zahteve ali bolje rečeno, država sprejema določila za študente, s katerimi se ti ne strinjajo in zato protestirajo. Večino ljudi je strah, in ta je eno boljših orožji za nadzor. Večina je mnenja, da se obstoječega stanja tako ali tako ne da spremeniti.

Odmikanje posameznika od realnosti problema in konstantno polnjenje z nepotrebno »kramo« seveda podaljšuje ta proces, ker se posamezniki ne odzivajo. Želja ideološkega aparata države in njen namen je torej sprevračanje v pridobitno usmerjene, individualne in brezvoljne posameznike.

Stoletja naj bi se že vedelo, »da je eden najboljših načinov za nadzorovanje ljudi ta, da se jih spremeni v brezbrizne potrošnike.« (Chomsky v Plut, 2005:23)

Šola ima v družboslovju svoj prostor že kar nekaj let in tematike šole kot ideološkega aparata države se je dotaknilo veliko strokovnjakov. Sama se ne bom podrobneje ustavljala pri tem poglavju, kajti za moje diplomsko delo ni poglobitnega pomena. Nakazuje pa seveda delovanje, ki mu sledim tekom celotnega diplomskega dela, in menim, da je bila omemba tega potrebna.

4. Nadzor in učni program

V šolah učijo prikriti kurikulum, ki edini omogoča vzdrževanje ideološke hegemonije najmočnejših razredov v tej družbi. V tem procesu se ponotranja določena načela, kar omogoča stabilnost družbe za tiste, ki uveljavljajo obstoječi družbeni red. Principi in pravila, ki so posamezniku v teku šolskega sistema vsiljeni, naj se ponotranjijo čim bolj na začetku posameznikovega šolanja, že v vrtcu, saj bodo tako posamezniki lahko uspešno delovali v skladu z družbo, v kateri živijo.

Torej že v vrtcu postane otrok postavljen pred množico pravil, ki se jih mora držati, ali pa je izpostavljen kot neposlušen in ga čaka kazen. (Apple, 1992:44-52)

»Socializacija v skupinah v vrtcu vključuje učenje norm in definicij družbenih interakcij.«
(ibid:53)

Kurikulum je vedno, kot pravi Apple, del selektivne tradicije, selekcije nekoga, torej vizije legitimnega znanja neke skupine. (ibid:121)

5. Posameznik in njegov razvoj znotraj izobraževalnega sistema

»Šola je tisti agens socializacije, ki je najbolj neposredno vezan na vsakokratni družbeni sistem in ki najbolj izrazito izraža interese tistega razreda, ki je v družbi vladajoč.« (Godina, 1981:23)

Godina v svojem diplomskem delu pojasnjuje, kako je potrebno razumeti šolo:

»...šolo razumeti kot razredno institucijo, ki v družbi opravlja funkcijo reprodukcije obstoječega sistema in s tem tudi funkcijo reprodukcije obstoječih razrednih odnosov.«
(Godina,1981:23)

In kot v nadaljevanju svojega diplomskega dela nadaljuje V.Godina je »...naloga šole, da prenaša vladajočo ideologijo, ki je vedno ideologija vladajočega razreda na prihajajoče generacije, ki naj bi jo sprejele za svojo in da hkrati skozi proces socializacije vrši socialno selekcijo, ki omogoča reprodukcijo vladajočega razreda kot privilegirane socialne skupine.«

Za šolo lahko rečemo, da je ideološki aparat države, saj skuša na prihajajoče generacije prenesti določen sistem vrednot, določen pogled na svet in na družbo, v kateri posameznik živi.

Svoje delovanje opravičuje s pomočjo različnih postopkov in z različnimi sredstvi, ki prikažejo tovrsten sistem kot edini in najbolj sprejemljiv. (Godina, 1981:24)

»Socializatorsko delovanje šole je torej strogo družbena zadeva in je strogo družbeno nadzorovano in ta nadzor naj bi zagotavljal, da bo socializacija potekala v zaželeni smeri reprodukcije obstoječega družbeno-političnega sistema v vsakokratni družbi.« (ibid:25)

Poleg razredne funkcije pa ima šola še nekaj značilnosti, ki pripomorejo k uspešni socializaciji. Ta vrsta socializacije je postala zelo množična, njen vpliv je relativno dolgotrajen, obenem deluje v obdobju, ki je za oblikovanje človekove osebnosti v marsičem zelo pomembno. Vse podpira že prej omenjeno trditev, da je šola eden najpomembnejših agensov politične socializacije in so potrebe učiteljev in učencev postranskega pomena. Nekoč je mesto, kot ga ima danes šola v procesu socializacije, imela Cerkev. S povečanjem njenega vpliva se je večal tudi nadzor nad šolo, vsebinami in prenašanjem političnega znanja, določene ideologije in delovanja preko šole.

»Šola tako za otroka predstavlja prvo sredino, kjer se namesto z emocionalnimi, sreča s strogo racionalno utemeljenimi odnosi. Pred otroka šola postavlja nove, v primerjavi s prejšnjimi, mnogo strožje zahteve.« (Godina, 1981:26)

Socializacija v šoli poteka strogo organizirano in planirano, predvsem pa je vsak posameznik v njej le član skupine. Od otroka zahtevajo predvsem veliko prilagajanja in podrejanja.

V preteklosti izobraževanje ni bilo tako pomembno, kot je danes. Današnja proizvodnja zahteva strokovno bolj usposobljene delavce, obenem se posledično z izobraževanjem izboljšuje položaj posameznika. Družba s celoto svojih aparatov oblikuje sistem izobraževanja, ki je primeren za zadovoljevanje in obstoj svojega trenutnega ustroja, zato tudi takšen pomen izobraževanju. Posameznik, ki želi normalno delovati v družbi, mora biti vključen v proces šolanja, pa naj bo to zgolj osnovnošolsko izobraževanje ali pa magistrski študij. Pridobivanja norm, pogledov na svet, odnosov in zahtev se posameznik nauči in ponotranji že v prvih letih izobraževalnega procesa.

Šola je neizpodbitno povezana z vsemi porami posameznikovega življenja.

»Otroku, ki si v družini in njenem okolju nabere mnogo izkušenj, vstop v šolo pomeni prvo srečanje z neko ustanovo, ki ima svoja pravila in pričakovanja do vsakogar, ki stopa skozi vrata...Šola že v zgodnjih, nežnih letih posega v svet otroka.« (Bajzek, 2003:19-20)

V svojem delu Bajzek izpostavlja zanimivo protislovje, ki mu je podvržena šola. Že v osnovi je sicer jasno, da gre med učencem in tistim, ki postavlja in izvršuje pravila »igre«-učiteljem, za neenakost, saj mora učenec sprejeti tista znanja, ki jih poseduje učitelj. Obenem se učitelj srečuje s protislovjem, ko mora upoštevati vse spremembe v svetu, da je v stiku z razvojem in ohranjati mit o družbi in ga prenašati na mlajše generacije.

»Učenci hodijo v šolo, ker želijo pridobiti znanje, izobrazbo in se osebno izoblikovati tako, da se bodo lahko vključili v okolje in kulturo, v kateri živijo, in bodo našli v njej dostojno mesto. V tem pogledu ima šola velik pomen. Njej je zaupana naloga, da učence oblikuje v osebnost in jih pripravi na življenje, v katerem bodo sposobni vključiti se v naloge, ki jih čakajo v prihodnosti.« (Bajzek, 2003:20)

Poleg tega pa posamezniki v šoli niso le v stiku z učiteljem in pravili določene družbe, ki jih tekom izobraževanja ponotranjijo, pač pa tudi s sovrstniki, ki prav tako zelo pomembno vplivajo na posameznikovo vključevanje v določeno družbo.

»Šola pa je za otroka tudi prva politična in družbena organizacija, s katero se v življenju sreča...Otrok se prav v šoli uči vlog in vedenj, ki niso le socialne, temveč tudi politične vloge in vedenja.« (Godina, 1981:27)

V svojem magistrskem delu gre Godina še nekoliko dlje. Pravi namreč, da je vsak učenec ob vstopu v šolo do določene mere izgrajena osebnost, šola pa naj bi nadaljevala njegov razvoj, razvijala potencialne možnosti, ki so v posamezniku. »Pouk bi namreč moral nadaljevati tam, kjer je učenec ob vstopu v šolo v svojem osebostnem razvoju ostal.« (Godina, 1983:190) To pa pomeni individualno obravnavanje, česar pa, kot vemo, šola ne počne.

»Lahko bi rekli, da je tu na delu nekakšna družbena oziroma kulturna uravnilovka, ki pozitivno vzpodbuja pri vsakem posamezniku to, da postane tak, kot so drugi.« (Godina, 1983:195)

Otrok se mora postopno navaditi na različne odnose, v katerih on ni pomemben, pač pa se podredi skupnosti.

V nadaljevanju bom omenila nekaj povezav, ki nakazujejo na to, da je šolska socializacija neposredno povezana s procesom vključevanja vedno novih generacij posameznikov v družbo. Odnosi v šoli naj bi bili nekakšen prototip odnosov v družbi. V šoli se že prične kazati problem avtoritete, vloge učencev, ki morajo biti prilagodljiv; problem konformizma, upoštevanja navodil in izvrševanja pravil.

»Pokazalo pa se je tudi nekaj drugega: da so namreč posamezni elementi in značilnosti šolske socializacije po eni strani kaj malo primerni za razvoj posameznikove osebnosti, da pa so po drugi strani prav te iste značilnosti z vidika vključevanja posameznika v družbo smiselne.«
(Godina, 1983:197)

Šola si skozi procese zagotavljanja posredovanega znanja, jezika in mehanizma ocenjevanja ustvarja selektivnost lastne socializacije. In prav šola in socializacija, ki poteka v njej sodita med najpomembnejše mehanizme razredne dominacije.

V naših šolah smo bili priča posameznikom, natančneje otrokom iz Bosne in Hercegovine, ki so kot begunci prišli v Slovenijo in se nato kmalu priključili našemu izobraževalnemu sistemu. Nekoliko težje je bilo za otroke v višjih razredih (od 5. razreda dalje), saj so bili vajeni drugačnega sistema in so se dosti težje naučili in prilagodili kot mlajši otroci. Sama sem v šestem razredu osnovne šole dobila sošolko, ki sicer ni imela hujših težav z vključevanjem v naš izobraževalni sistem, a vsekakor veliko več težav kot tisti učenci, ki so se pridružili našemu izobraževanju na samem začetku in se tako uspešno inkulturirali v naš izobraževalni sistem in posledično v našo kulturo.

Otroci iz Bosne in Hercegovine so imeli možnost izobraževanja v svojem lastnem jeziku le prvo leto, zatem so jih vključili v naš izobraževalni sistem ter jih namensko razpršili po razredih, tako da je v vsak razred prišel le po en učenec. Pod pritiskom učiteljev, sošolcev in novega šolskega programa so pričeli hitro ponotranjati določene zahteve in značilnosti naše kulture.

Že samo na teh primerih lahko vidimo, kako pomembna je šola kot dejavnik asimilacije posameznika v določeno družbo. Brez šolanja v določeni družbi, v kateri posameznik živi, je nemogoče delovati, saj družba od posameznika zahteva inkulturacijo določenih norm, vrednot in sistema družbe, da lahko uspešno sodeluje s takim posameznikom tudi v ostalih procesih.

Kot sem že izpostavila, obstaja razlika v tem, ali se posameznika vključi v izobraževanje v njegovih zgodnjih letih ali pa se to zgodi nekoliko kasneje, vendar se za moje diplomsko delo podrobneje ne bom ustavljala pri tej tematiki, saj ni poglobljenega pomena. V svojem delu želim izpostaviti pomen šole kot enega poglobljenih dejavnikov, ki pripomore k posameznikovi asimilaciji v družbi in njegovi akulturaciji.

»Človekove vedenjske drže imajo svoje korenine v široko razpredeni mreži odnosov, v katere je posameznik vpet od svojega rojstva. Socializacija ima svoj začetek v zgodnjem otroštvu, ko se skozi proces identifikacije razvije in strukturira, v obdobju poznega otroštva in adolescence pa nadaljuje skozi kompleksne mehanizme družbenega spoznavanja.« (Bajzek, 2003:43)

6. Udeleževanje asimilacije skozi izobraževalni sistem

Kot sem opredelila že na začetku, je asimilacija zadnja in najvišja oblika zblíževalnih odnosov. Kot je bilo mogoče razbrati tudi v nadaljevanju, predvsem v poglavju o socializaciji in identiteti, pa se prav ti procesi zelo nazorno in jasno odvijajo v šolah, predvsem proces sekundarne in formalne socializacije.

Šola kot institucija je zadolžena, da na generacije prenaša vrednote, norme, zahteve in mite določene družbe in jih vzgaja v smeri, ki so jo načrtali tisti, ki kreirajo celoten družbeni kompleks.

Obenem je šolanje proces, v katerem se lahko posameznik do potankosti seznanja z jezikom obstoječe družbe, saj od njega sodelovanje v tem procesu to tudi zahteva. Navajala sem že primere bosanskih otrok v naših šolah. Na začetku so jim učitelji dovoljevali uporabo svojega materinega jezika, a po določenem času so se morali potruditi in uporabljati slovenski jezik. Kar zanje gotovo ni bilo lahko, vendar so le tako lahko primerno sledili predavanjem in učnemu procesu ter se uspešno asimilirali v družbo.

Jezikovna asimilacija je ena od stopenj asimilacije, ki omogoča lažjo participacijo v družbi, kot poudarja Klinar (Klinar, 1976:152)

Izobraževanje je usmerjeno tako, da posameznika opremi in mu s pomočjo sankcij in pohval, daje napotke kako je zaželeno, da se obnaša in deluje.

»...pri formiranju brezvoljnih in ubogljivih državljanov najpomembnejša prav institucija javnega izobraževanja s svojim skritim in odkritim kurikulumom ter z vrstami družbenih razmerij, ki se v njej reproducirajo.« (Plut, 2005:19)

Kaj je torej nujno, da stori šola in kako omogoča lažje delovanje posameznika.

»Problematična stran šolstva pa je, da se priprava ljudi na življenje v skupnosti, socializacija torej, ponavadi prakticira kot vzgoja za konformnost.« Torej šola prilagaja posameznika do te mere, da postane zelo podoben ostalim in tako ne povzroča večjih odstopanj za družbo. Lažje je usmerjati in delovati v družbi, če so si posamezniki v njej zelo podobni.

»Šole, ko vzgajajo za konformnost, funkcionirajo kot močan instrument indoktrinacije. Učence torej oblikujejo tako, da se bodo s čimvečjo lahkoto in čimprej vklopili v kolesje kapitalizma.« (Plut, 2005:22)

7. Kriza šole

Za konec tega poglavja bom omenila še krizo, v kateri se je ta institucija znašla danes, in kaj to pomeni za razvoj družbe.

Sicer danes pomena socializacijskega vpliva šole ne gre jemati kot absolutnega, saj je njena vloga omejena že samo zato, ker se šolska socializacija pričinja v času sekundarne socializacije, posameznik je v marsičem že opredeljena osebnost. Godina poudarja, da šolska socializacija za svoj temelj jemlje povprečnega šolarja, kar pomeni, da nad in podpovprečni avtomatično izpadejo iz tega procesa. Poleg tega šola deluje na principu skupinske socializacije, zanjo je pomembna skupina in s tem ne upošteva pomena individualnega razvoja posameznika. Poleg tega se socializacija v šoli navezuje na razvoj njegovih reprodukcijskih in ne ustvarjalnih sposobnosti. Prav tako se ne ustvarja emocionalna klima, ki je za uspešno socializacijo zelo pomembna. (Godina, 1981:30)

Šola, kot pravi Godina, je v krizi v dveh pogledih, kot agens socializacije in kot izobraževalna institucija. Predvsem trdi, da gre to na račun spremenjene dinamike, ki je danes z ozirom na preteklost dosti večja. Tudi zahteve do posameznika so bile v preteklosti dosti bolj statične. Vse to je imelo pomemben vpliv tudi na šolo. Prav tako pretok znanja, nad katerim je v preteklosti bdela šola. Pozabiti pa ne smemo niti na množične medije in njihovo ekspanzijo, saj so sredstva javnega obveščanja tudi možnosti za posredovanje znanj, torej je šola izgubila monopol na njim.

In glede na to, da šola izgublja svoj pomen, takšen kot je bil v preteklosti, lahko trdimo (čeprav vse kaže, da se je to že začelo), da bodo v prihodnosti druge institucije prevzele primat nad sekundarno socializacijo posameznika. Na tem mestu je nujno izpostaviti medije, ki so zadnjih letih pridobili na moči, ne le glede obsežnega informiranja, ki ga nudijo, pač pa tudi zaradi dostopa do njih.

V sklepnem delu naloge se bom še enkrat vrnila na problem oziroma hipotezo, ki sem jo postavila v začetku, pretehtala, ali sem z diplomskim delom prišla bliže ugotovitvam in kakšen je moj pogled na tematiko.

SKLEP

Skozi diplomsko delo sem želela predstaviti, kako šola kot ena od glavnih družbenih institucij vpliva na življenje posameznika v določeno kulturo, kako mu omogoča lažje delovanje in predvsem, kako onemogoča samovoljno delovanje.

Kulturna asimilacija je tista začetna stopnja, pri kateri pride do prevzemanja kulture, kulturnih vzorcev obnašanja in vrednot določene družbe, obenem pa se vse to vrši na bazi sekundarnih odnosov, kjer v življenje posameznika v veliki meri vstopa šola.

Sam pojem kulturna asimilacija ali akulturacija, kot sem ugotovila tekom diplomskega dela, spada pod pojem socializacije, saj je eden od procesov znotraj resocializacije, a kot poudarjajo avtorji, je pravzaprav pojem veliko širši. Če želimo razumeti pojem asimilacije moramo pred tem razumeti širok pojem socializacije in povezavo, ki jo s tem pojmom gradi šola.

Ugotovila sem, da je proces socializacije neizogiben v današnji družbi oziroma v katerikoli družbi, saj se le preko procesa socializacije vrši prenos kulture določene družbe na posameznika, ki poleg svojega biološkega dobi še družbeni aspekt.

Torej, socializacija je nosilka in prenašalka določene družbe in sestavni del njenega procesa je tudi izobraževalna institucija, kot je šola, ki je kot posrednik določene ideologije, norm, vrednot in pogleda na družbo ena pomembnejših socializacijskih institucij.

Povezavo med posameznikovo kulturno asimilacijo oziroma akulturacijo in šolo sem zagotovo lahko potegnila, obenem pa prišla tudi do spoznanja, da kljub temu, da je dandanes šola še vedno eden pomembnejših agensov socializacije, vendarle počasi izgublja svojo moč in pomen, saj ji primat odvezemajo druge družbene institucije. Tako kot je šola v preteklosti nadomestila vpliv Cerkev, tako danes npr. mediji nadomeščajo vpliv šole.

Vendar s procesom kulturne asimilacije, ki se odvija v šoli, posameznik ponotranji le določene vrednote, kulturne vzorce in obnašanje, ki je primerno, zaželeno in načrtno določeno s strani dominantnega razreda, ki drži roko nad izobraževalnimi institucijami in s tem ohranja sistem. V šoli bo posameznik spoznal, kaj je za to določeno družbo sprejemljivo in kaj ne,

kako naj se obnaša in kako naj deluje, če želi postati to ali ono. Torej je kulturna asimilacija v okviru šole omejena na tisti vidik družbe, ki ga posredujejo tisti, ki nadzorujejo šolski sistem.

Sicer pa kljub temu, da je šola, kot trdi veliko avtorjev, v krizi, je za pomen kulturne asimilacije pomembno to le toliko, kolikor bo nalogo za prenašanje in inkulturiranje posameznikov prevzela druga institucija in kako kvalitetno bo to vlogo prevzela.

Končni cilj kulturne asimilacije je, da se posameznik asimilira v določeno družbo tako s pomočjo institucije kot posameznikov, ki ga v tej družbi obkrožajo. Predvsem se mora socializirati v skladu z »določili« te družbe in z zahtevami, ki jih le ta ima.

Dobro delovanje v družbi, kar je cilj posameznika, ki se preseli, je omogočeno z upoštevanjem omenjenih določil in seveda s postopnim učenjem in privajanjem na novo kulturo in kasneje morda ponotranjanjem določenih kulturnih vrednot te družbe in opuščanjem svojih preteklih kulturnih vzorcev.

Eden od pomislekov, ki se mi je pojavil ob pisanju tega diplomskega dela, pa je tale: ali ima izobraževalni sistem kot eden od temeljev naše socializacije sploh pravo orientacijo. Številni avtorji, ki jih navajam v diplomski nalogi, so poudarjali, da so izobraževalna plat šole, šolar in učitelj šele sekundarnega pomena, na prvem mestu je prenos določenega družbenega sistema na učence. Za uspešno delovanje v določeni družbi je seveda potreben prenos kulturnih vzorcev na posameznika tudi preko tega agensa socializacije, vendar sem tekom proučevanja dobila občutek, da se zato vse bolj zanemarija vloga izobraževanja. Izobraževanje torej gradi četo posameznikov, ki bo pripravljena delovati v skladu z zamislivi dominantnega razreda v določenih okvirih, kaj več od tega pa niti ne potrebuje.

Lahko vidimo, kako pravzaprav sami sebi lajšamo in otežujemo življenje, ker si postavljamo meje in merila tam, kjer bi lahko razširili lasten domet. Res pa je, da je družba danes drugače usmerjena, kot je bila morda še dvajset, deset let nazaj in da se stvari (tudi spričo globalizacije in različnih povezovanj) odpirajo drugače.

Sicer pa šolski sistem in kulturna asimilacija skupaj tvorita sidrišče za posameznika, ki se s pomočjo te institucije v družbi najde, oziroma mu je določeno mesto, za katerega je primeren, in tako se lahko nadaljuje družbeni ustroj preteklih let.

Kot poudarjajo avtorji, pa se že kažejo tendence spreminjanj tega obstoječega izobraževalnega sistema, ki sledi eliti.

Družba, katere cilj je, da se premakne z določene točke, ni le socializiranje vedno novih posameznikov v družbo, pač pa omogočanje tem posameznikom, da postanejo aktivni znotraj družbe in tako gradijo njen napredek. Kot poudarja J.S.Mill, je pravzaprav uveljavitev svobodnega mišljenja, ki vodi do raznolikosti in različnega dojetanja sveta, gonilo za napredek.

Sicer pa bo proces izobraževanja, ko bo začel doživljati drastične spremembe, prav tako potekal počasi, z veliko zadržki, predvsem s strani tistih posameznikov, ki jim obstoječe vrste izobraževanja ustreza.

Menim pa, da je danes biti tujec v določeni kulturi zelo relativen pojem, kot opazamo že v naši lastni slovenski kulturi, je biti npr. tujec Zahodnjak povsem nekaj drugega kot tujec Vzhodnjak. Na tem mestu se gotovo velika večina posameznikov z menoj ne bi strinjala, vendar razmere v državi kažejo na slednje, torej na nestrpnost do določene kulture in popolno sprejemanje druge kulture. Tudi ta pogled posameznika in celotne družbe je priučen in ga slednji lahko ponotranji skozi proces šolanja, spremljanja medijev ali zgolj sobivanja s podobno mislečimi posamezniki.

Kulturna asimilacija je vsekakor nujen in potreben proces, da lahko posameznik uspešno deluje v družbi, šola pa kot eden od agensov socializacije to omogoča.

Kulturna asimilacija se odvija tudi preko drugih družbenih institucij in stikov, ki so vsakodnevni in za optimalno bivanje neizbežni. Za posameznika so lahko tako normalni in sprejemljivi, da jih niti ne opazi.

Šola je dolga leta bdela nad posredovanjem znanj, ki so jih sprejemali posamezniki, čas, v katerem so ti posamezniki odrasli in pričeli izpolnjevati dolžnosti, ki so jim bile zadane, pa je pokazal, ali je bil proces v njej uspešen ali neuspešen. Vsekakor pa ob koncu ne gre pozabiti na širok vpliv ostalih agensov socializacije, ki prav tako močno oblikujejo posameznika, predvsem v primarni socializaciji družina. In primarne socializacije sekundarna ne preseže, jo le nadgradi.

Sama vidim, da je dandanes velik problem nezaupanje v institucijo kot takšno in zato dvom v posredovane principe kot edine pravilne. Zato menim, da bo šolski sistem potreben reorganizacije v smeri individualizacije učenja in neodvisnosti od zapovedanega posredovanja informacij s strani dominantnega razreda.

LITERATURA

- Apple, W. Michael (1992): Šola, učitelj in oblast. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče Ljubljana.
- Bajzek, Jože (2003): Zrcalo odraščanja. Radovljica: Didakta.
- Divjak, Milan (1978): Vzgoja mladine za razumevanje med narodi. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Flere, Sergej (1999): Sociologija. Maribor: Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta.
- Godina V., Vesna (1981): Šola in problem ustvarjalnosti. Šola ustvarjalnosti. Diplomsko delo. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
- Godina V., Vesna (1983): Bipolarnost socializacijskega procesa. Magistrsko delo. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
- Godina V., Vesna (1993): Socializacijska teorija Talcotta Parsonsa II.del: Analiza poteka socializacije na mikro ravni-od oralne do ojdipovske faze. Anthropos 1993 (3-4), 192-206.
- Grobin, Iva (2006): Interkulturni stiki in interkulturno učenje. Diplomsko delo. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
- Južnič, Stane (1995): Identiteta. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Klinar, Peter (1976): Mednarodne migracije. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
- Lahmadi, Leila Al (2000): Otroštvo in socializacija v medkulturni perspektivi. Diplomsko delo. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
- Lukšič-Hacin, Marina (1995): Ko tujina postane dom. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče Ljubljana.
- Lukšič-Hacin, Marina (1999): Multikulturalizem in migracije. Ljubljana. Založba ZRC.
- Medveš, Zdenko (1991): Pedagoška etika. Vzgoja v javni šoli, 7-23. Ljubljana: Znanstveno publicistično središče.
- Mill, John Stuart (1994): O svobodi. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana.
- Milharčič-Hladnik, Mirjam (1991): Vloga šole pri vzgoji državljana. Vzgoja v javni šoli. 130-142. Ljubljana. Znanstveno in publicistično središče.
- Nastran-Ule, Mirjana (1992): Socialna psihologija. Ljubljana. Znanstveno in publicistično središče.

- Parkelj, Igor (1991): Korporativna analiza izobraževalnih sistemov pri nas in v svetu s poudarkom na institucionalnem izobraževanju. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pavitra, P.B. Saint-Hilaire (2002): Šolanje in cilj človeškega življenja. Radovljica: Didakta.
- Pediček, Franc (1991): Javna šola. Vzgoja v javni šoli. 118-129. Ljubljana. Znanstveno publicistično središče.
- Pivac, Josip (1995): Šola v svetu sprememb. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Zgaga, Pavel (1991): Težave z vzgojo. Med državo in civilno družbo. Vzgoja v javni šoli, 24-39. Ljubljana. Znanstveno in publicistično središče.